

2023.

1-2.

BŰNÖZÉS-FÖLDRAJZI KÖZLEMÉNYEK

IV. évfolyam 1-2. szám

2023. március

ISSN 2732-1347

HORÁNSZKI ANDREA ÉVA: A kábítószer-bűnözés bűnözésföldrajzi elemzésének jelentősége a bűnüldözésben, a kokain kereskedelem tükrében

MÁRKUS MÁRIA: A mesterséges intelligencia és a prediktív profilalkotás kapcsolata

TÖMÖRI LÁSZLÓ – FRIGYER LÁSZLÓ: A veszélyeztetett fajok illegális kereskedelmének térbeli sajátosságai Európában és Magyarországon

ÜRMÖSNÉ SIMON GABRIELLA: A területiség szerepe a forenzikus nyelvészetben – a bűnözésföldrajz és a nyelvészet kapcsolódási pontjai

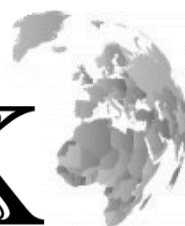
A Nemzetközi Bűnözésföldrajzi Szövetség esszéíró pályázatának és versenykiírásának felhívása

BŰNÖZÉS FÖLDRAJZI KÖZLEMÉNYEK

A MAGYAR RENDÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSASÁG ÉS A
NEMZETKÖZI BŰNÖZÉS FÖLDRAJZI SZÖVETSÉG
TUDOMÁNYOS FOLYÓIRATA

IV. ÉVFOLYAM / 1-2. SZÁM / 2023. MÁRCIUS

BFK

A Bűnözésföldrajzi Közlemények a Magyar Rendészettudományi Társaság és a Nemzetközi Bűnözésföldrajzi Szövetség tudományos és lektorált folyóirata

A szerkesztőbizottság elnöke:

MÁTYÁS SZABOLCS Ph.D. egyetemi docens (Nemzeti Közzolgálati Egyetem)

A szerkesztőbizottság tiszteletbeli elnöke:

SALLAI JÁNOS Ph.D. egyetemi tanár (Nemzeti Közzolgálati Egyetem)

Főszerkesztő:

TIHANYI MIKLÓS Ph.D. egyetemi docens (Nemzeti Közzolgálati Egyetem)

Szerkesztőbizottság:

BALLÁNÉ FÜSZTER ERZSÉBET Ph.D. egyetemi tanár (Nemzeti Közzolgálati Egyetem)

BUDAHÁZI ÁRPÁD Ph.D. egyetemi docens (Nemzeti Közzolgálati Egyetem)

BUJDOSÓ ZOLTÁN Ph.D. egyetemi tanár (Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem)

CONSTANTIN -VASILE ȚOCA Ph.D. adjunktus (University of Oradea /Nagyvárad/, Románia)

ERDEI GÁBOR Ph.D. (ORFK NEBEK)

GÁRDONYI GERGELY Ph.D. egyetemi docens (Nemzeti Közzolgálati Egyetem)

IGÉNYES LÁSZLÓ Ph.D. adjunktus (Academy of the Police Force in Bratislava /Pozsony/, Szlovákia)

KELLER KRISZTINA Ph.D. egyetemi docens (Budapesti Corvinus Egyetem)

MAJOR RÓBERT Ph.D. egyetemi docens (Nemzeti Közzolgálati Egyetem)

MÉSZÁROS EDINA LILLA Ph.D. docens (University of Oradea /Nagyvárad/, Románia)

NYITRAI ENDRE Ph.D. adjunktus (Nemzeti Közzolgálati Egyetem)

PISKÓTI-KOVÁCS ZSUZSA Ph.D. adjunktus (Eszterházy Károly Katolikus Egyetem)

PÖDÖR ANDREA Ph.D. egyetemi docens (Óbudai Egyetem)

SIVADÓ MÁTÉ Ph.D. adjunktus (Nemzeti Közzolgálati Egyetem)

SZABÓ ANDREA Ph.D. egyetemi docens (Nemzeti Közzolgálati Egyetem)

SZABÓ KRISZTIÁN Ph.D. egyetemi docens (Debreceni Egyetem)

TÓTH ANTAL Ph.D. egyetemi docens (Eszterházy Károly Katolikus Egyetem)

ÜRMÖSNÉ SIMON GABRIELLA Ph.D. egyetemi docens (Nemzeti Közzolgálati Egyetem)

VÁRI VINCE Ph.D. egyetemi docens (Nemzeti Közzolgálati Egyetem)

Technikai szerkesztő:

FRIGYER LÁSZLÓ tanársegéd (Nemzeti Közzolgálati Egyetem)

Szerkesztőség:

1089 Budapest, Diószegi Sámuel u. 38-42.

criminalgeography@gmail.com

IV. évfolyam, 2023/1-2. szám

A kiadvány logója Forró Antal alkotása

Megjelenik évente négy alkalommal.

TARTALOMJEGYZÉK

Lectori Salutem.....	7
HORÁNSZKI ANDREA ÉVA: A kábítószer-bűnözés bűnözésföldrajzi elemzésének jelentősége a bűnüldözésben, a kokain kereskedelem tükrében.....	9
MÁRKUS MÁRIA: A mesterséges intelligencia és a prediktív profilalkotás kapcsolata	19
TÖMÖRI LÁSZLÓ – FRIGYER LÁSZLÓ: A veszélyeztetett fajok illegális kereskedelmének térbeli sajátosságai Európában és Magyarországon.....	29
ÜRMÖSNÉ SIMON GABRIELLA: A területiség szerepe a forenzikus nyelvészetben – a bűnözésföldrajz és a nyelvészet kapcsolódási pontjai.....	43
A Nemzetközi Bűnözésföldrajzi Szövetség esszéíró pályázatának és versenykiírásának felhívása.....	61

Lectori Salutem!

Tisztelt Olvasó!

A Bűnözésföldrajzi Közlemények immár a negyedik évfolyamába lépett, a Criminal Geographical Journal című folyóirat pedig öt esztendősen lett. A „megélt életek” arra ösztönzik a szerkesztőbizottságot, hogy mindkét folyóirat még inkább láthatóvá váljon a nemzetközi tudományos térben, ezért terveink szerint hamarosan megkezdődhetnek a tárgyalások a nemzetközi és a hazai rangsoroló szervezetekkel, hogy folyóirataink besorolást / minősítést kapjanak.

Jelen lapszámunk ismét megmutatja, hogy a bűnözésföldrajz mennyire széles körű kutatási lehetőségeket kínál; olyan területek is bemutatásra kerülnek, melyek esetében korábban senki sem vizsgálta még a területiséget (pl. forenzikus nyelvészet).

Bízunk abban, hogy ezen tanulmányok is megmutatják azt, hogy a bűnözésföldrajz „határtalan” tudomány, és másokat is arra ösztönöz, hogy a bűnözés területiségét vizsgáló kutatásokba kezdjenek.

Örömmel számolhatok be arról, hogy az elmúlt hetekben nagy számban érkeztek tanulmányok a folyóirat szerkesztőségének postafiókjába, így rövidesen a következő száma is megjelentetésre kerül a folyóiratnak.

A tudomány szempontjából ugyancsak fontosnak tekinthető, hogy a Nemzetközi Bűnözésföldrajzi Szövetség a tavalyi megalakulását követően idén még több programmal és tanulmányi versennyel próbálja meg felhívni a bűnözésföldrajzra a figyelmet. A Szövetség célkitűzései között szerepel, hogy kilépve a Kárpát-medence határain kívülre, mindinkább nemzetközivé váljanak ezen események. Idén angol nyelvű bűnözésföldrajzi verseny is meghirdetésre kerül. Az esszéíró pályázat I-III. helyezést elért indulóknak a folyóirat szerkesztősége publikálási lehetőséget ajánl fel.

Amennyiben bármilyen észrevétele vagy javaslata van a folyóirattal kapcsolatban, úgy kérjük, hogy azt írja meg a szerkesztőbizottság részére.

A folyóirat olvasásához kellemes időtöltést kívánok!

Mátyás Szabolcs
a Szerkesztőbizottság elnöke

A kötet szerzői

FRIGYER LÁSZLÓ r. alezredes, tanársegéd (Nemzeti Közszerológálati Egyetem)

HORÁNSZKI ANDREA ÉVA biztonságpolitikai szakértő

MÁRKUS MÁRIA kriminológus, szociológus, közgazdász

TÖMÖRI LÁSZLÓ pénzügyőr hallgató (Nemzeti Közszerológálati Egyetem)

ÜRMÖSNÉ SIMON GABRIELLA Ph.D. egyetemi docens, nyelvész (Nemzeti Közszerológálati Egyetem)

A kötet lektorai:

BORSZÉKI JUDIT Ph.D. adjunktus (Nemzeti Közszerológálati Egyetem)

SIVADÓ MÁTÉ Ph.D. r. őrnagy, adjunktus (Nemzeti Közszerológálati Egyetem)

TIHANYI MIKLÓS Ph.D. r. alezredes, egyetemi docens (Nemzeti Közszerológálati Egyetem)

VÁRI VINCE Ph.D. r. alezredes, egyetemi docens (Nemzeti Közszerológálati Egyetem)

ZACHAR ZALÁN Ph.D. r. alezredes, kapitányságvezető- helyettes (Váci Rendőrkapitányság)

Horánszki Andrea Éva biztonságpolitikai szakértő

horanszki.andrea.eva@uni-nke.hu

A KÁBÍTÓSZER-BŰNÖZÉS BŰNÖZÉSFÖLDRAJZI ELEMZÉSÉNEK JELENTŐSÉGE A BŰNÜLDÖZÉSSEN, A KOKAIN KERESKEDELEM TÜKRÉBEN

Absztrakt

A bűnözésföldrajz, ahogy az a szó elemzéséből egyértelműen látható a bűnözés, földrajzi alapú elemzését jelenti. A tanulmányban a kokain kereskedelmén keresztül kívánom bemutatni a bűnözésföldrajz bűnöldözésben betöltött stratégiai jelentőségű szerepét. Elsőként a kokain kereskedelem kerül bemutatásra, koncentrálna a szállítási útvonalak bemutatására, és az összefüggések feltárására. Majd az Európai Unió stratégiai prioritásai kerülnek a fókuszpontra. Majd az összefoglalásban igyekszem azt bemutatni, hogy miért látom fontosnak a bűnözésföldrajzi alapú vizsgálatot a kábítószer-bűnözés bűnöldözési kezelésében.

Kulcsszavak: kokain, bűnözésföldrajz, stratégia, reagálás, kábítószer

1. Bevezetés

A tanulmány a kábítószer-bűnözés térbeli sajátosságain keresztül mutatja be a bűnözésföldrajz bűnöldözési stratégia alkotásban jelentkező fontos szerepét. A kábítószer-bűnözés, akárcsak bármely más jellegű kriminális tevékenység a globalizáció hatására már nem értelmezhető szigorúan nemzeti keretek között. Természetesen továbbra is szükséges a nemzeti szintű stratégiaalkotás, azonban napjainkban már szükség van határokon átívelő együttműködésre. Jelen esetben a kábítószeres vonatkozásában a globális stratégia kialakítása kiemelten fontos, hiszen több szegmensből álló tevékenységsorozatokról beszélhetünk melyek sosem koncentrálnak földrajzilag egy ugyanazon ponton. A tanulmányban a kábítószer-bűnözés kábítószeres kínálati oldalára, tehát a kábítószerkereskedelmre, azon belül a kokainkereskedelmre koncentrálna kerül bemutatásra a területiség vizsgálatának fontossága.

2. Az Európába irányuló kokain-kereskedelem

Európában a kannabisz után a legnagyobb arányban használt tiltott stimuláns a kokain, melyet kétféle formában találhatunk meg a piacon. Véleményem szerint a kannabisz kereskedelmének vizsgálata nem releváns a mögötte meglévő jogi kérdések okán sem, itt gondolhatunk a legalitás

– illegalitás kérdéskörére, melynek Európában a fénykorát éljük. Mivel Hollandiában például legálisnak számít, az Európába ható kereskedelem vizsgálata nem feltétlenül kapcsolható össze a kriminalitással. Mindezek okán a tanulmány a kokain kereskedelmére koncentrált. Nem mellőzhető tény, hogy a kokain továbbra is nagy mennyiségben érkezik Európába. Elsőként azt kell megvizsgálni, mely ország – mely kontinens az Európába érkező kokain származtatási országa, tehát mely térségből indul meg útjára a kokainszállítmány.

Európába nagytöbbségben Dél-Amerikából érkezik a kokain többféle szállítási módon, repülőn, hajón illetve többféle útvonalon keresztül. Ez a tény nem meglepő, hiszen a kokacserje trópusi klímát igényel, tehát természetesen leginkább az Amazonas régióban lehetséges. A kokaint a kokacserje leveléből nyerik. Kiemelendő, hogy természetes előfordulás tekintetében Bolívia, Kolumbia és Peru azok az országok, ahol a kokacserje előfordul természetes állapotában, mesterséges telepítés nélkül. Véleményem szerint nagyon fontos és ki nem kerülendő tény, hogy a kokacserje levele, önmagában ezen területeken erőteljes kulturális szerepet játszik mind spirituális, társadalmi vagy egészségügyi értelemben is. Tehát mondhatni ezen országok számára a kokacserje nem, mint a kriminalitás egyik szegmense jelenik meg, hanem társadalmi jelentőséget nyer, és kultúra építő hatása van. Látható tehát, hogy ebben az esetben a földrajzi elhelyezkedés jelentős szerepet játszik már a kokain származási országainak vizsgálata során. Nem feledkezhetünk meg a földrajzi sajátosságokról, melyek lehetővé teszik az adott növény termesztését. Európába a származtatási országokból érkezik a kokain, leginkább Dél-Amerikából hajóval illetve repülővel. Általában Brazíliából, Venezuelából, illetve Ecuadorból indulnak a szállítmányok (EMCDDA 2016) (1. ábra).

1. ábra: A kokain kereskedelmi útvonala Európába

Forrás: https://insightcrime.org/images/2016/June-2016/16-06-01Cocaine_map.png

A mellékelt térképről leolvasható szintén, hogy Latin-Amerikából indul útjának a kokain, mind hajóval mind repülővel. Brazília, Peru és Bolívia egyre inkább lép elő, mint fő szállító, amikor az Európába érkező kokain útvonalakat nézzük. Brazília szerepe nő, ezen növekvő jelentősége arra utal, hogy Bolívia és Peru bővíti európai piacra történő beszállítói szerepét. Hasonlóan nőtt a kolumbiai kokain forgalma Venezuelába. Venezuelából a bűnözői csoportok repülőjáratokat és tengeri útvonalakat egyaránt használnak, és igyekeznek kihasználni a venezuelai partot övező nagy forgalmat. A nagy forgalom csökkentheti a lebukás veszélyét. Habár Brazília szerepe növekvőben van továbbra is igaz, hogy Kolumbia valószínűleg továbbra is kulcsfontosságú lesz az Európába tartó kokainszállítmányok tekintetében, amit a növekvő termelési adatok és a folyamatos lefoglalások is bizonyítanak. A drog kiindulási pontjaként Ecuador és Argentína is szerepel. Összességében Kolumbiát, Brazíliát és Venezuelát nevezhetjük meg, mint az Európába tartó kokain kulcsfontosságú kiindulópontjai, ahonnan a kábítószer hajókon, magánjachtokon vagy légi úton keresztül csempészik a kokaint. Érdemes megvizsgálni a tranzitországokat is. A jelentések szerint a Karib-térség és Nyugat-Afrika az Atlanti-óceánon áthaladó kokain két leggyakoribb tranzitónája, és úgy tűnik, hogy Közép-Amerika is egyre fontosabb megállóhely. A nyugat-afrikai Benin-öböl, valamint a Zöld-foki-szigetek, Madeira és a Kanári-szigetek alkotják az Európába tartó kokain második jelentős tranzitónáját. Az Atlanti-óceán túloldalán, a kokain tengeren, szárazföldön vagy légi úton folytatja útját, elsősorban Nyugat- vagy Dél-Európába, de egyre inkább változó tendenciát mutat, mely országba érkezik meg elsőként a kokain. Napjainkban már Kelet-Európa és Törökország is megjelenik, mint fogadó ország. Földrajzi fekvésükből nem meglepő miért ezen országokba érkezik meg elsőként Európába, illetve a tranzit országok sem meglepőek, ha rátekinünk a térképre (Yagoub 2016).

A kokain mennyisége magas, és az Európai kábítószer-jelentés alapján 2020-ban 213 tonnát foglaltak le. Ezt a statisztikát erősíti az a tény, hogy a kokain tisztasága egyre magasabb, de az árak nem követik le ezt, ebből kiolvasható, hogy sok anyag van jelen az európai piacokon (Európai kábítószer-jelentés 2022).

A szállítási módok közül a leginkább elterjedt a tengeren keresztüli konténeres szállítás. Fontos kiemelni, hogy nem maga a kész kokain érkezik be Európába, ugyanis annak feldolgozása már Európában belül történik (MTI 2022, <https://www.portfolio.hu>). Habár a fő szállítási végpontok, a stabil piac továbbra is a nyugat-európai országok, jól láthatóan a kereskedelem megindult a keleti irányba Oroszország, illetve Ázsia felé is illetve az ezen útvonal között található államokat is ellátják.

Üzleti szempontból az Európába irányuló kokaincsempészet sokkal vonzóbbnak tekinthető, mint az Egyesült Államok piaca felé történő nyitás, hiszen Európában az árak lényegesen magasabbak továbbá a lebukás esélye, és a kockázatok is jóval alacsonyabb szinten vannak jelen. Az USA-ban egy kilogramm kokain körülbelül 28 000 dollárt ér a nagykereskedelmi forgalomban, míg ezzel szemben Európában átlagosan 40 000 dollár, de különböző részeken 80 000 dollárt is elérhet egy kilogramm kokain ára. Az USA erőteljes erőforrás bevonással van jelen Latin-Amerikában a drog kereskedelem visszaszorítása érdekében, míg az európai erők kevésbé vannak jelen a térségben. Ezzel is magyarázható miért inkább az európai piacok felé áramlik a kokain kereskedelme. Európa számára a kokain nem jelent olyan mélységű problémát, mint az USA számára. Továbbá nem jelent számára problémát a Latin Amerikában meglévő magas fokú erőszak, és nem küszködik rendszerbe épített korrupcióval, ami jellemző sok Latin amerikai és karibi térségbeli országra. Nem feledkezhetünk meg a koronavírussal szemben folytatott küzdelemről, vagy a gazdasági visszaesésről, illetve nem elhanyagolható az Európát érő migrációs nyomás, belső politikai feszültségek, továbbá az iszlám terrorizmus okozta kihívások sem. Mindezek mellett tehát a kokain kereskedelem háttérbe szorul a kihívások listáján, mely tény a kereskedelemmel foglalkozó bűnözői csoportok ki is használnak.

Ezen tények ismeretében nem meglepő, hogy Európába csaknem annyi kokain érkezik, amely versenyezni képes az USA-ba szállított mennyiséggel. Természetesen Európa nem mentesül a kokain kereskedelem okozta kihívások alól. Ilyen kihívások például a gazdaságot ért torzító hatások, melyeket a drog pénzek tisztára mosása okoz Európa szerte. Nem elhanyagolható a drogokhoz köthető erőszak felerősödése, a kereskedelmet segítő bűnüldözési szervezetben megjelenő korrupció. Ami viszont a jövőre nézve talán a legnagyobb problémát jelenti, az az európai maffiák folyamatos erősödése, amit a kokain kereskedelem lát el kellő forrással, a szervezetük további építéséhez és erősítéséhez. Kimutathatóan a kokain kereskedelem juttatta hatalomhoz például a Ndrangheta nevű olasz maffia csoportot. Mindezen tények komoly kihívásként jelennek meg a nemzeti biztonságra nézve Európa szerte. Az, amit a kokain kereskedelem okozott a latin, illetve a karibi térségben további aggodalmakra adhat okot az európai államok számára. A venezuelai események nyomán számos európai ország, melyek jelen vannak a karibi térségben napjainkra egy olyan szomszédal rendelkeznek, amely komolyan kiveszi a részét a kokain exportból és az ahhoz kapcsolódó egyéb bűncselekményekből. Venezuela jelenleg is bukott államnak számít ebből kifolyólag migrációs nyomást is kifejt (McDermott 2021).

Ami az Európába tartó kereskedelem tekintetében nehézséget okoz az amerikaival szemben, hogy nincsen szárazföldi híd jelentette összeköttetés, ennek okán szállítani levegőben vagy vízen lehet. Az elmúlt évtizedben a tengeri útvonalra koncentrált a kereskedelmi útvonal, főleg konténeres szállítási móddal. A bűnüldözés és a drog kereskedők között meglévő nyomás hatására a szállítmányozás tekintetében folyamatosan új módszerek jelennek meg. Az európai hatóságok egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek a Peruból, illetve Kolumbiából érkező konténerekre, ebből kifolyólag a drogkereskedelem induló országgént próbál más térségbeli államot kiválasztani. A legújabb technika igen veszélyes, jogilag teljesen tiszta áruszállítókra csatlakozva kerülnek be a konténerekbe rejtett kokain csomagok, ebben az esetben a szállító nem is tudja, hogy mit rejtenek a csomagjai. Ami a légi szállítást illeti a legelterjedtebb a kereskedelmi repülőjáratok alkalmazása. Európában, mint elsődleges érkezési pont Spanyolország nevezhető meg. Ez nem meglepő hiszen Latin Amerikához több szálon is köthető országról beszélhetünk elég, ha csak a közös nyelv, kultúra meglétére gondolunk. Azonban napjainkban a spanyol partoknál, határoknál erőteljes ellenőrzés folyik, és más európai államok is megjelentek érkezési pontként (McDermott 2021).

Spanyolországban jelentős szerepe van a kokain kereskedelemnek, a bűnüldözési szervek igyekeznek megfelelő erővel fellépni a helyzet kezelésére, és számos droglabort sikerül lebuktatni. Ilyen például a 2022-ben Madridban sikeresen lebuktatott droglabor esete is, ahol heti 102 kilogrammnyi kokaint is képesek voltak előállítani. Ennél a labornál jól látszott a kapcsolat a dél-amerikai drog készítéssel, hiszen ugyanazzal a módszerrel dolgozott, ahogyan azt Dél-Amerikában szabadtéren a dzsungelben alkalmaznak. Ennek természetesen történelmi és kulturális gyökerei is vannak. Az itt lebuktatott droglabor vezetője egy dominikai állampolgár volt. Ez a tény is teljesen beilleszthető az eddig leírtakhoz, miszerint a karibi térség is jelentősen érintett a kokain Európába érkezésében (Balizs 2022).

A fentiekben leírtak alapján elmondható, hogy a kokain kereskedelem esetében a földrajzi alapú elemzésnek van létalapja, fellelhetőek összefüggések a földrajzi elhelyezkedés, a földrajzi adottságok, illetve a kokain kereskedelemben betöltött szerepe között.

3. Európa fellépése a kereskedelem ellenében

A drog és ezzel együtt a kokain-kereskedelemmel összefüggésben beszélhetünk többféle kihívásról, melyekkel szemben különböző mértékben és szinten lehet fellépni. Mind nemzeti, mind globális szinten szükséges reagálni a kokain-kereskedelem indukálta bűncselekményekkel szemben, melyek esetében véleményem szerint az elsődleges feladat a

bűncselekmény forrásának detektálása, hiszen nem elég csupán csak a tüneti kezelés, ezzel ugyanis nem szűnik meg a probléma.

A kokain-kereskedelem és összességében a drogkereskedelem egyik mozgatórugója a korrupció. Látható, hogy a nemzetközi közösség, az Európai Unió tisztában van a szállítási útvonalakkal, a módszerekkel ennek ellenére a kokain-kereskedelem továbbra is működik, folyamatosan újratermelve önmagát. Ennek egyik oka a nagymértékű korrupció. A korrupció segíti a bűnöző csoportokat és a csempészeket abban, hogy bejussanak a kikötőkbe, elrejtsek a kábítószer a konténerekben, az illegális aktivitás fedezésére létrehozott vállalatok legalitásának fenntartásában, a csempész tevékenységek például szállítójárművek vagy raktárhelyiségek bérlésében, illetve a pénz tisztára mosásában nyújt segítséget az adott csoportok számára. Ez a fajta kihívás nem csak Európát érinti, globálisan megjelenik mindenhol, éppúgy jelen van, mint a tranzit országoknál vagy a termeszítő országoknál is. Úgy tűnik, az EU egyre fontosabb átrakodási ponttá válik Európa többi részének, Afrika, Közel-Kelet, illetve Ázsia piacaira szánt kokain szállítmányok számára. Habár vannak olyan bűnszervezetek, melyek úgy juttatják el szállítmányaikat például Ázsiába, hogy Európa kimarad, és még tranzitországgként sem jelenik meg. A COVID-19 járvány okozta hatások megfigyelhetők a kokain-kereskedelemben is, mivel nagyobb hangsúllyal jelentek meg az online vásárlások a posta és csomagküldő szolgáltatások alkalmazásával. Ami problémát okoz az a kokain-kereskedelemmel érintett bűnszervezetek ellenálósága. Itt fel kell ismernünk, hogy hiába esik ki valaki egy adott szervezetből, pár nap múlva mást állítanak a helyére, az egész bűnszervezet leállítása szinten lehetetlen feladat. Olyan bűnszervezetekről beszélhetünk, melyek határokon átívelő hálózattal rendelkeznek, így globális fellépésre, nemzetközi együttműködésre van szükség, ha ezekkel szemben eredményeket akarunk látni. A drogkereskedelem esetében mára már hálózatosodásról, hub-ok létrejöttéről beszélhetünk (EMCDDA 2022).

A kokainnal kapcsolatos már említett kihívásokon túl, ott van még a bandaháború lehetősége, a kapcsolódó erőszakos bűncselekmények, illetve az esetleges ad hoc helyzeteket szülte illegális tevékenységek, mint emberrablás, fegyverbirtoklás stb. Mindezekkel szemben érdemes megnézni, hogy az Európai Unió milyen stratégiával kíván fellépni. Elsőként kiemelendő, hogy az Európai Unió a kábítószer kereskedelemmel, illetve a kábítószerfogyasztás okozta egészségügyi kockázattal is foglalkozik a stratégia alkotása során. Az Unió tagállamai maguk is rendelkeznek drogstratégiával, ezek összehangolása és koordinálása az EU feladata. Stratégia részeként együttműködéseket is foganatosít, kapcsolatban áll a Kábítószer és a Kábítószerfüggőség Európai Megfigyelőközpontjával (EMCDDA 2022) és a Bűnüldözési

Együttműködés Európai Unió Ügynökségével (Europol), továbbá egyéb nemzetközi partnerekkel és civil társadalmi szervezetekkel. A kábítószer-kereskedelemmel kapcsolatos hívószó a fokozott biztonság. Ebből kifolyólag logikus, hogy a biztonságot fokozó eszközök megerősítése a cél. A stratégia az alábbi főbb pontokra koncentrál: megelőzés, elrettentés, ellehetetlenítés, együttműködés, hírszerzés, vagyoneklobzás.

A kábítószer-bűnözéshez szorosan kapcsolódik a szervezett bűnözés, így az EU ezen stratégiájának is részét képezik a kábítószer-bűnözéssel kapcsolatos stratégiai megfontolások (Európai Tanács).

A jelenleg aktív stratégia a 2021-2025-ös, az EU 2021–2025-re szóló, drogokra vonatkozó cselekvési terve, melynek elemeit tekintve hangsúlyosan jelennek meg a kábítószer kereskedelmet visszaszorító intézkedések. Külön kiemelhető, hogy az IT technológia nagyarányú fejlődése, illetve a COVID-19 járvány hatásai okán nem meglepő módon külön helyet kapott a kábítószer online kereskedelmének visszaszorítása is. A stratégia igyekszik a kábítószer-bűnözés minden aspektusát lefedni, így érinti a kábítószer kereskedelemhez kapcsolódó erőszak jelenségét is. A dokumentum struktúráját tekintve hét fő pontból áll, mindegyikhez külön stratégiai prioritások vannak rendelve intézkedésekkel és a felelős felek megnevezésével. Az első pont a kábítószer-kínálat csökkentését célozza. Összeségében a kábítószer kereskedelemben érintett bűnszervezetek ellehetetlenítése, kábítószer kereskedelmének erőteljesebb felderítése, a lefoglalások számának növelése, a magánszektorral történő nagyobb arányú együttműködés, illetve az illegális termelés elleni küzdelem szerepelnek, mint főbb prioritások. Ezen célokhoz intézkedések is társulnak, melyek közül kiemelten szerepel az információmegosztás fontossága. Az intézkedések leginkább a rendőrségi, illetve vámhatósági szervek számára írnak elő feladatokat. Itt található meg a logisztikai és digitális csatornák tiltott kábítószer kereskedelmének felhasználásának megfékezésének irányába ható igény. Az intézkedések között az online kábítószer kereskedelem és a postai, illetve expressz csomagszállításon keresztüli kereskedelem megfékezésének igénye lelhető fel. A kábítószer előállítás felszámolása, ezen belül a létesítmény azonosítás, nyomon követés és felszámolás azok az intézkedések melyeket a stratégia megnevez. A második fő pont a kábítószer iránti kereslet csökkentését emeli ki. Ezen ponton belül a megelőzés – kezelés – ellátás jelennek meg, mint kulcsszavak. Ez már kevésbé kapcsolódik a kábítószerkereskedelemhez, de abból a szempontból mégis, hogy a keresleti igények, ha csökkennek, a kereskedelem is lassulhat. A fennmaradó stratégiai pontok már a kábítószerfogyasztók védelmének irányába, az egészségmegőrzési kérdések felé,

együttműködési lehetőségek, kutatás-fejlesztések illetve a koordináció kérdéseit fejtik ki. A stratégiai dokumentum összességében tizenegy stratégiai prioritást nevez meg. Ebből három az, amely a kínálat csökkentése alá tartozik, a kereslet csökkentés pedig két prioritást tartalmaz (Európai Unió Tanácsa 2021).

Az látható, hogy az Európai Unió a 2021-2025-ig tartó időszakban erőteljesen kíván fellépni a kábítószer-bűnözéssel szemben, helyi és globális szinten is. Véleményem szerint szoros nemzetközi együttműködések nélkül nem lehetséges hatékony fellépést eszközölni, a kábítószer-bűnözés határokon átívelő természete miatt.

4. Összefoglalás

A kábítószer-bűnözés, kábítószer-kereskedelemhez köthető szegmense nem értelmezhető helyi, nemzeti, lokális szinten csak nagy földrajzi kiterjedésben globálisan tekinthető át. A kokain-kereskedelem áttekintése alapján láthatóvá válik, hogy szükséges a kereskedelem földrajzi értelemben vett elemzése is, hiszen annak érdekében, hogy a bűnüldöző szervek kellően hatékony módon tudjanak reagálni, fellépni a kihívásokkal szemben ismerni kell, hogy pontosan mely irányból is érkeznek azok. Az Európai Unió, mint láthattuk igyekszik a határain túl is erőket koncentrálni, ezen megfontolást pedig egy előre felállított bűnözésföldrajzi alapú elemzés nagy segítségére lehet. Amennyiben feltárható a kokain kereskedelem pontos útvonala, az induló-érkező állomások, akkor célzottan lehetséges a reagálás. Véleményem szerint a bűnözésföldrajzi alapú stratégiai megközelítés különösen fontos a kábítószer-bűnözés esetében, valamint azok ellen hatékonyan fellépni, vagy stratégiai megfontolásokat felállítani nem lehetséges.

A bűnözésföldrajzi alapú gondolkodás segít a partnerségi háló összeállításában, a bűnüldözési szervek megfelelő lokációra összpontosításában.

Felhasznált Irodalom

Balizs Benedek (2022): Droglabort buktattak le, ahol heti 120 kilogramm kokaint is elő tudtak állítani [index.hu](https://index.hu/kulfold/2022/09/26/spanyolorszag-madrid-farm-kokain-laboratorium-droglabor/) (<https://index.hu/kulfold/2022/09/26/spanyolorszag-madrid-farm-kokain-laboratorium-droglabor/> - letöltés: 2023. február 06.)

Baráth Noémi Emőke (2020): 2021-2025 Európai Kábítószer elleni stratégia - Összegzés-Magyar Drogfigyelő Drogkutató Intézet (https://drogkutato.hu/wp-content/uploads/2021/06/Magyar-Drogfigyelo%CC%8B_ju%CC%81nius-20-29-1.pdf – letöltés: 2023.02.16.)

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (2016): Cocaine trafficking to Europe (Perspectives on drugs) (https://www.emcdda.europa.eu/publications/pods/cocaine-trafficking-to-europe_en - letöltés: 2023. február 10.)

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (2022): EU Drug Market: Cocaine (<https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/14542/EU-Drug-Market-Cocaine-2022-FINAL.pdf> - letöltés: 2023. február 12.)

Európai Unió Tanácsa (2021): Az EU 2021–2025-re szóló, drogokra vonatkozó cselekvési terve (<https://op.europa.eu/hu/publication-detail/-/publication/fd218c19-c5d6-11ec-b6f4-01aa75ed71a1> - letöltés: 2023.02.21.)

Európai Tanács (é.n.): Az EU drogpolitikája (<https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/eu-drugs-policy/> - letöltés: 2023. február 16.)

Jeremy McDermott – James Bargent – Douwe den Held – Maria Fernanda Ramírez (2021): The cocaine pipeline to Europe Global Initiative Against Transnational Organized Crime (<https://insightcrime.org/wp-content/uploads/2021/09/The-cocaine-pipeline-to-Europe-GI-TOC-InsightCrime.pdf> - letöltés: 2023. február 10.)

Mimi Yagoub (2016): Latest trends in Cocaine trafficking to Europe InSight crime (<https://globalinitiative.net/analysis/latest-trends-in-cocaine-trafficking-to-europe/?fbclid=IwAR2zOvTn2J5nWtzRTP8U4iiaEt6iEDv03PCxxITzyvwB32pidxs7krQxR3k> – letöltés: 2023. február 10.)

Szerző nélkül: Európai kábítószer-jelentés 2022: Tendenciák és fejlemények (https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/14644/20222419_TDAT22001HUN_PDF.pdf - letöltés: 2023. február 12.)

Szerző nélkül: Terjed Európában a kokain MTI 2022. május 06. (<https://www.portfolio.hu/gazdasag/20220506/terjed-europaban-a-kokain-543381> - letöltés: 2023. február 13.)

Márkus Mária kriminológus, szociológus, közgazdász

markusmaria0308@gmail.com

**A MESTERSÉGES INTELLIGENCIA ÉS A PREDIKTÍV
PROFILALKOTÁS KAPCSOLATA**

Absztrakt

Az embereket régóta foglalkoztatja a bűncselekmények elemzése, megelőzése, valamint megjósolása. Napjainkban, a Mesterséges Intelligencia térhódítása által lehetőségünk nyílt rá, hogy különböző adatbázisok és szoftverek segítségével következtessünk rá, hogy egyes bűncselekmények vajon meg fognak-e történni vagy sem. Dolgozatomban ezekre a módszerekre, valamint a profilalkotás fontosságára szeretném felhívni a figyelmet.

Kulcsszavak: mesterséges intelligencia, prediktív profilalkotás, megelőző rendészet, bűnözésföldrajz

1. Bevezetés

Az ember *Homo sapiens*nek, vagyis gondolkodó embernek nevezte el saját fajtáját, mert mentális képességeink annyira fontosak számunkra. Évezredek óta próbáljuk megérteni azt, hogy *hogyan is gondolkozunk*. Azt, hogy az anyag néhány maréknyi mennyisége hogyan képes a saját magánál sokkal nagyobb és bonyolultabb világot észlelni, megérteni, a világ alakulását megjósolni és manipulálni. A mesterséges intelligencia (artificial intelligence), röviden MI (angolul: AI), azonban még ennél tovább is megy: az intelligens entitások megértése mellett ilyen entitások *építésével* is próbálkozik.

Az MI az egyik legújabb tudományterület. A munka közvetlenül a második világháború befejeztével kezdődött, a mesterséges intelligencia elnevezés pedig 1956-ban született meg. Az MI jelenleg az általános rendeltetésű területektől, mint az észlelés és a tanulás, egészen olyan specifikus feladatokig, mint a matematikai tételbizonyítás, a gépi költészet vagy az orvosi diagnózis, a legkülönbözőbb részterületek óriási választékát öleli át. Az MI az intellektuális képességeket igénylő feladatokat rendszerezi és automatizálja, és így potenciálisan releváns az értelmes emberi cselekvés minden területén. Ilyen értelemben az MI igazán univerzális tudomány (Russel – Norvig 2005).

A mesterséges intelligencia (MI) a gépek emberhez hasonló képességeit jelenti, mint például az érvelés, a tanulás, a tervezés és a kreativitás. Lehetővé teszi a technika számára, hogy érzékelje környezetét, foglalkozzon azzal, amit észlel, problémákat oldjon meg, és konkrét cél elérése érdekében tervezze meg lépéseit. A számítógép nemcsak adatokat fogad, hanem fel is dolgozza azokat és reagál rájuk. Ezek a rendszerek képesek viselkedésük bizonyos fokú módosítására is, a korábbi lépéseik hatásainak elemzésével és önálló munkával (Európai Parlament 2020).

2. A mesterséges intelligencia térhódítása

Az MI láthatatlanul, de már mindenhol megtalálható a hétköznapi életünkben, és a jelenlegi fejlődési dinamizmus alapján szinte megbecsülni sem lehet, hogy hová fog fejlődni a világ e tekintetben. Hogy robotok lesznek-e, vagy „egyszerűen csak” a kibertérben létező intelligenciák, akik vagy amik emberi módon tudnak kommunikálni velünk. Fenyvesi Csaba szerint viszont több mint valószínű, hogy a robotika törvényeit szükséges lesz a való életben is alkalmaznunk, és csupán idő kérdése, hogy mikor fog eljönni az a pillanat, amikor szükségessé válik (Fenyvesi 2021).

Az idők folyamán az emberi módon gondolkodó rendszerek, az emberi módon cselekvő rendszerek, a racionálisan gondolkodó rendszerek és a racionálisan cselekvő rendszerek, vagyis a mesterséges intelligencia mind a négy irányzata követőre talált. De ahogy várható volt, feszültség uralkodik az embercentrikus és a racionalitáscentrikus irányzatok között. Az embercentrikus irányzat szükségképpen empirikus tudomány, hipotézisekkel és empirikus igazolással. A racionalitáscentrikus megközelítés a matematikára és a mérnöki tudományokra támaszkodik.

3. A bűnügyi profilalkotás

Cseh Katalin szerint a profilelemzés olyan bűncselekményeknél készíthető el, ahol az elkövető általi fizikai erőszaknak a nyomai vannak a helyszínen, vagyis az elkövető és áldozata között kialakult valamilyen kapcsolat. Ez a módszer alkalmas emberölés, rablás, szexuális jellegű erőszakos bűncselekmények sorozata esetén az elkövető meghatározására. Bármelyik profil megalkotását vesszük is figyelembe, a kulcsszó a valószínűségben, illetve a találati pontosságban rejlik.

A profilelemzés segítségével olyan jellemzőket ad meg egy ismeretlen elkövetőről és cselekményről, amely alapján a nyomozás megindítható. A profil megalkotásával nem konkrét

személyt jelöl meg, nem arra keresi a választ, hogy konkrétan ki követhette el, hanem arra, hogy milyen ember követhette el. A megadott jellemzők egy része a feltételezett elkövetőre, másik része pedig a feltételezett körülményekre, illetve indítékra vonatkozik.

Leszűkíti a lehetséges elkövetők körét, segítséget nyújt a bűncselekmény felderítéséhez a helyszínen talált nyomok alapján. Profil készíthetünk elkövetőre, sértettre, eseményekre, helyszínekre, felhasznált eszközökre, illetve ezek kombinációjára is akár. Magyarországon a profil készítésénél a szociológiai megközelítést alkalmazzák általában, mivel ezek olyan adatokból épülnek fel, amelyek a nyomozás során leginkább rendelkezésre állnak, vagy ha mégsem, hamar beszerezhetőek (Cseh).

A profilalkotásnak általánosságban két formája van: deskriptív és prediktív. Az első esetben a magyarázat a fő cél, a második esetben pedig az előrejelzés. Jelen esetben a prediktív profilalkotás megelőző jellege miatt válhat igazán fontossá a bűncselekmények elemzése során.

„A pszichológiai profilalkotás az adott bűncselekményre vonatkozóan, elsősorban a pszichológiai adatok összegzése, értékelése és elemzése, valamint a pszichológiai elméletek, módszerek és kutatási eredmények alkalmazása által az elkövetőről és cselekményéről valószínűsíthető pszichológiai jellemzők meghatározása.” (Pásztor – Mityók – Németh 2009)

A profilalkotás személyi és cselekményi oldalról is megközelíthető. A személyi oldalról tartalmazhatja az elkövető fizikai tulajdonságait, életkörülményeit, társas kapcsolatait, illetve egyéb egyszerűen ellenőrizhető adatokat. A profilozásnak három fő célja van: az elkövető szociális jellemzőinek kiértékelése, a lélektani attribútumok megállapítása, valamint a kihallgatási technikák és eljárások létrehozása (Holmes – Holmes 1996).

Tompsett és munkatársai 2006-ban azt vizsgálták, hogy vajon milyen eltérések vannak a „normál” helyzetben végzett és a kibertérben zajló profilalkotás között. A kutatók szerint az utóbbi alkalmas arra, hogy azonosítsa az új bűnözői trendeket, erről pedig jelentést küldjön a bűnözői szervek számára, mielőtt a fenyegetések komoly problémává válnának (Tompsett – Marshall – Semmens 2005).

4. A prediktív analitika

A prediktív analízis az adattudomány egyik legfontosabb módszere. Lényege abban rejlik, hogy speciális jellemzők alapján kategóriákba sorolva adatainkat, a múltbeli viselkedést alapul véve valószínűsítünk („előre megmondunk”) egy bizonyos jövőbeli viselkedést egy adott helyzetben (Tessényi – Kazár 2012).

Olyan matematikai, statisztikai, ökonómiai módszerek összességét jelenti, melyek adatbázisokon belül találnak összefüggéseket, és segítenek minél jobb döntéseket meghozni.

Shmueli és Koppius meghatározása szerint a prediktív analitika két összetevőből áll:

- empirikus prediktív modellek (statisztikai modellek és egyéb módszerek, mint például adatbányászati algoritmusok) amelyek előrejelzést adnak a megfigyelések alapján
- a módszerek értékelése, a modell prediktív ereje, vagyis előrejelző képessége (prediktív pontossága). Az a modell képes generálni pontos előrejelzést, amelyben az „új” adatok is időben értelmezhetőek, vagyis a megfigyelések egy jövőbeni szakában (Shmueli – Koppius 2010).

4.1. A valószínűség fogalma

Akár úgy is megközelíthető a kriminalisztikai munka, hogy minden feltárt, vagy részben megállapított tény addig tekinthető igaznak, amíg érdemlegesen cáfoló tény nem válik ismertté, így még a legmeggyőzőbbnek vélt bizonyíték esetén is felvetődhet a hihetőségének megkérdőjelezhetősége. Ebből következően a justizmord, vagyis az „igazság megölése” (miscarriage of justice) elkerülésének, de legalább előfordulásának csökkentése érdekében a nyomozással, vagy a bizonyítással kapcsolatosan felvetődő minden új ténynek arra kell készítenie a szakértőket és a nyomozókat, hogy ismét ellenőrizzék korábbi állításaik érvényességét és relevanciáját (Orbán 2017).

4.2. A prediktív profilalkotás

A meghatározó viselkedési jellemzőket, melyek eldöntik egy-egy konverzió valószínűségét, prediktoroknak nevezzük. Prediktor lehet többek közt az időpont, időtartam, vagy akár a lokáció és a fizikai közelség is. Minél több prediktor áll rendelkezésre, annál pontosabb lehet a prediktív elemzés. A prediktorokat az eredményesség érdekében egy-egy modellen belül is kombinálni kell.

Szabó László András szerint a statisztikai adatokon alapuló módszer lényege, hogy a pszichológia eszközeivel lehetőség nyílik arra, hogy a virtuális térben zajló tevékenység alapján azonosítani lehessen a potenciálisan veszélyt jelentő csoportokat, valamint a magányos elkövetőket is (Szijártó 2014). A szűrés irányához, vagyis a lehetséges veszélyt jelentő személyekhez hozzá kell rendelni a prediktív analízis módszerét.

A prediktív analízis segítségével általánosan a speciális jellemzők alapján a múltbeli viselkedést alapul véve valószínűsítünk egy bizonyos jövőbeli viselkedést egy adott helyzetben (Tessényi – Kazár

2012). Az elemzés eredménye a prediktorok, vagyis az egyedül, tervezetten, külső hatás nélküli cselekmények elkövetőinek pszichológiai jellemzőit prediktorokká alakítva, előre valószínűsíthető terrorcselekmények elkövetőinek személyét adja ki a módszer. A végső vizsgálatot a kockázatelemzés alapján, egy szakértőkből álló csoportnak kell végrehajtania.

Az emberi viselkedés kiszámíthatatlanul kiszámítható. Az emberi viselkedés kiszámíthatatlan és véletlenszerű, de a szakértők szerint talán pontosan ezért is megjósolható. A fenti fogalmak összefoglalása, valamint a már megtörtént magányos támadások elkövetőinek szociológiai, pszichológiai, kriminalisztikai jellemzőit algoritmussá alakítva lehetséges egy nagymintás szűrés végrehajtása. Viszont abban az esetben, ha a potenciális egyénnek nincs virtuális lábnyoma, a bűnmegelőzés fenti hármas rendszerében elhelyezkedő szereplőknek van lehetősége, hogy felismerje a potenciális magányos elkövetőket.

Haller József véleménye szerint egy profil lehet helyes anélkül, hogy hasznos lenne. Ezt kiegészíthetjük azzal, hogy lehet egy profil minden ízében helyes és hasznos is, ha azok az információk, amelyekre épít, még nem álltak rendelkezésre akkor, amikor a profilt kérték. Ennek a példáját láthatjuk a post-hoc profilok esetében, amikor a kutatók a teljes nyomozati anyag birtokában állították fel a profilt, jóllehet az ügy korai szakaszaiban még csak nagyon kevés információ állt a rendelkezésükre (Haller – Petőfi – Mészáros 2021).

4.3. Kriminálgeográfia

Mátyás Szabolcs véleménye szerint a bűnözés mennyiségére és minőségére egyaránt hatással vannak a természeti, valamint a társadalmi tényezők. Hazánk esetében a természeti tényezők, min például a földrajzi elhelyezkedés, domborzat, terep jellege, vízrajz, éghajlat) hatása kevésbé jelentős a bűnözés alakulására, bár egyes esetekben (pl. extrém időjárási körülmények) és egyes rendvédelmi területek esetében is akár (pl. határrendészet) a természetföldrajzi tényezőknek igenis nagy szerepe lehet (Mátyás 2017a).

Tóth Antal szerint „...a kriminálgeográfia a bűnözésnek, mint társadalmi tömegjelenségnek a tér- és időbeli aspektusait vizsgáló alkalmazott szociálgeográfiai ágazat, a kriminológia és a társadalomföldrajz között álló inter-szubdiszciplína. A bűnözés térbeli struktúráját, terjedelmét, tendenciáját és dinamikáját, területi intenzitását, társadalmi-gazdasági háttérét, a lezajló társadalmi-gazdasági folyamatok ismeretében a várható térbeli elmozdulását vizsgálja, s hozzájárul területspecifikus bűnmegelőzési stratégiák kidolgozásához (Tóth 2007).

4.4. Földrajzi profilalkotás

A földrajzi profil Mátyás Szabolcs meghatározása alapján „a legtöbb bűnelkövető esetében ugyanúgy, akárcsak az állatoknál, meg lehet találni azt a területet („vadászterületet”), amelyen belül nagy valószínűséggel a bűncselekményeket elkövetik. Az állatoknál is behatárolható az a terület (territórium), amelyet nem szívesen hagynak el. Ott vadásznak, ott párosodnak, ott élnek. Ugyanilyen elvek szerint élnek az emberek is a mindennapjaikat.” (Mátyás 2017b)

Magunkról is tudjuk, hogy a kedvenc üzleteink, éttermünk, színházunk vagy kocsmánk által határolt területet nem szívesen hagyjuk el. Itt tudjuk a leggyorsabban kielégíteni a szükségleteinket, de ugyanígy vannak ezzel a bűnelkövetők is. Van egy bizonyos komfortzónájuk, amiből nem szívesen lépnek ki. Számos kutatás bizonyította, hogy az elkövetők elsősorban a lakóhelyük közelében „szeretnek” bűncselekményt elkövetni, mivel ott érzik igazán biztonságban magukat.

A földrajzi profilalkotást elsősorban sorozatjellegű bűncselekmények elkövetőinek a felderítésére lehet használni. A szakirodalom leginkább az emberölések, valamint a szexuális jellegű bűncselekmények elkövetőinek felderítését említi meg, mint két olyan területet, ahol sikerrel lehet alkalmazni. Olyan esetekben azonban, amikor valamilyen jelentős földrajzi karakterisztikája van a bűncselekménynek, akkor egyszeri elkövetés esetében is alkalmazható a módszer (Mátyás 2017).

Rossmo a fenti két bűncselekményen kívül megjelöl több olyan bűncselekménytípust is, amelyek esetében szintén használható a földrajzi profilalkotás. Ezek a rablás, a szándékos gyújtogatás, a robbantásos merényletek, az emberrablás, a lakásbetörés, a gépjárműlopás, a bankkártyával elkövetett csalás és a graffitizés (Rossmo 2014).

5. Záró gondolatok

Az emberi viselkedés kiszámíthatatlan, hiszen az életünkben végbemenő változások által gondolkodásmódunk és cselekedeteink is módosulnak, ezért talán a prediktív előrejelzés sem lesz mindig helytálló. Cselekedeteinket külső és belső tényezők befolyásolják, a pillanatnyi pszichológiai, mentális és érzelmi állapotunk hatással van arra, ahogy cselekedni fogunk a következő percekben vagy órákban. Egyes helyzetekben, egyes jelenségek kapcsán viszont az azokhoz való viszonyulás alapján mégis nagy valószínűséggel megjósolható az egyének jövőbeni esetleges cselekvése (Szabó 2019). Ahogy a technológiai fejlődés egyre könnyebbé és gyorsabbá teszi, hogy észrevegyük a lehetséges bűncselekményeket a jelenben, és megtanuljuk, hogyan védekezzünk a jövőbeli történések ellen, még él bennünk a remény, hogy

a világ egy biztonságosabb helyé válhat a prediktív adatelemzés segítségével (www.nobledesktop.com).

6. Összegzés

Nem tudhatjuk, hogy a jövőbeli változások milyen hatással lesznek az életünkre hosszú távon. Viszont biztosak lehetünk benne, hogy ez még csak a digitalizációs folyamat kezdete, és ez életünk szinte minden szegletét az eddigieknél is nagyobb mértékben megváltoztatja.

Ezért elképzelhető, hogy talán nem egy tökéletesebb, „okosabb” világ felé haladunk az MI segítségével, hanem a szegénység felé, ami a társadalom alsóbb rétegeit fogja érinteni először. Lehetséges, hogy az MI életünk felett átveszi az irányítást, és túlságosan nagy szerepet kap benne. De ez ellen tehetünk, és szükséges is tennünk.

A mesterséges intelligencia olyan stratégiai technológia, amelynek számos haszna van a polgárok, a vállalkozások és az egész társadalom számára, feltéve, hogy emberközpontú, etikus és fenntartható, továbbá tiszteletben tartja az alapvető jogokat és értékeket. A Mesterséges Intelligencia jelentős hatékonysági és termelékenységi előnyöket kínál, amelyek erősíthetik az európai ipar versenyképességét és javíthatják a polgárok jólétét. Hozzájárulhat továbbá ahhoz, hogy pontosabb orvosi diagnózisokat állítsanak fel, a bűnözés és a rák elleni harcban is segíthet, az autókat biztonságosabbá teheti, valamint megoldást talál néhány rendkívül sürgető társadalmi kihívásra, ideértve az éghajlatváltozás elleni küzdelmet, a fenntarthatósághoz és a demográfiai változásokhoz kapcsolódó kihívásokat, demokráciáink védelmét, továbbá akár támogathatja a bűnözés elleni küzdelmet is. Viszont sajnálatos módon, ahogy terjednek a mesterséges intelligencia által nyújtott lehetőségek, látni fogjuk azt is, hogy egyre többen veszélyes vagy rosszindulatú, bűnös célokra használják. De ennek ellenére a lehetőség a kezünkben van, hogy mi csakis pozitív irányban használjuk az MI technológiáit, és a lehető legkisebb mértékben okozunk vele kárt másnak (Marr 2019). A mesterséges intelligenciának az emberek javát és hasznos társadalmi célokat kell szolgálnia.

„...komplex környezetben a tökéletes racionalitást – mindig helyesen cselekedni – lehetetlen elérni.” (<http://mialmanach.mit.bme.hu>) Russel és Norvig feltevése szerint azonban a tökéletes döntéshozatal megértése jó kiindulópont lehet. Véleményünk szerint valószínűnek tűnik, hogy a mesterséges intelligencia nagyarányú elterjedését követő sikere – az emberihez hasonló vagy annál magasabb szintű intelligencia létrehozása – megváltoztatná az emberiség többségének életét. Átalakulna az emberi munka belső természete, valamint az intelligenciáról és a tudatosságról vallott nézetek, sőt, lehetséges, hogy megváltozna a teljes emberi faj jövőbeli

sorsa is. Elképzelhető, hogy az MI-rendszerek közvetlen fenyegetést jelenthetnének az emberi autonómiára, szabadságra, és akár a fennmaradásunkra is, ezért a mesterséges intelligencia tanulmányozásától nem választhatók el az etikai következményei.

Felhasznált szakirodalom:

Cseh Katalin (é.n.): Profilalkotás hazánkban és külföldön (https://dtk.tankonyvtar.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/4299/02_cseh_katalin.pdf?sequence=1&isAllowed=y - letöltés ideje: 2022. 12. 11.)

Európai Parlament (2020): Mi az a mesterséges intelligencia és mire használják? (<https://www.europarl.europa.eu/news/hu/headlines/society/20200827STO85804/mi-az-a-mesterseges-intelligencia-es-mire-hasznaljak> - letöltés ideje: 2022. december 6.)

Fenyvesi Csaba (2021): Mesterséges Intelligencia alkalmazási lehetőségei eróműves környezetben. In: Energiaforrás - Az MVM Csoport szakmai lapja 57(2).

Haller József – Petőfi Attila – Mészáros Kristóf (2021): A profilozás könnyűségéről és nehézségéről – egy perspektivikus megközelítés. In: Belügyi Szemle, 69(12): 2069-2086.

Holmes, Ronald M. – Holmes, Stephen T. (1996): Profiling violent crimes: An investigative tool 2nd ed. Thousand Oaks, CA, Sage Publications

Marr, B. (2019): Is artificial intelligence dangerous? AI risks everyone should know about. (<https://www.forbes.com/sites/bernardmarr/2018/11/19/is-artificial-intelligence-dangerous-6-ai-risks-everyone-should-know-about/?sh=6a635ce62404> – letöltés ideje: 2022. 12.7.)

Mátyás Szabolcs (2017): Az elemző-értékelő munka gyakorlati aspektusai. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest

Mátyás Szabolcs (2017): Magyarország általános bűnözésföldrajzi helyzete. In: Hadtudományi Szemle, 10(4)

Orbán József (2017): Bevezetés a likelihood kriminalisztikai alkalmazásához (<http://real.mtak.hu/117555/1/OrbanBelugyiSzemle2017.evi2.szam35-53.pdf> – 2022. 12. 28.).

Pásztor Attila – Mityók Csaba – Németh Ferenc (2009): A rendvédelmi bűnügyi pszichológiai tevékenység szakmai protokollja. (<https://www.pecshor.hu/periodika/2009/pasztor.pdf> - 2023. 02. 10.)

PwC AI analyses report review (<https://www.alignedresearch.com/pwc-ai-analysis-report-review> - letöltés ideje: 2022. 12.10.)

Rossmo, Kim – Harries KD (2011): The geospatial structure of terrorist cells. In: Justice Q (28), pp. 221–248.

Russel, Stuart – Norvig, Peter (2005): Mesterséges Intelligencia Modern megközelítésben. (<http://mialmanach.mit.bme.hu/aima/ch27s03> - 2023. 02. 05.)

Shmueli, Galit – Koppius, Otto (2010): Predictive Analytics in Information Systems Research (July 31, 2010). Robert H. Smith School Research Paper, No. RHS 06-138. 48.

Stuart Russel – Peter Norvig (2005): Mesterséges Intelligencia – Modern megközelítésben. Panem Kft. Budapest

Szabó László András (2019): A migráció hatására megjelenő magányos elkövetési mód kriminológiai szempontú vizsgálata és egy lehetséges megelőzési modell. In: Nemzetbiztonsági Szemle, (7)3: 3-17.

Szijártó Livia (2014): Különbségek az egyének és a csoportok között végzett profilozás területén. Budapest, Terrorelhárítási Központ. (https://epa.oszk.hu/02900/02932/00006/pdf/EPA02932_terror_elharitas_2014_2_04.pdf – 2023. 01. 15.)

Szijártó Livia (2019): Alkalmazott pszichológiai módszerek a szélsőséges csoportok és a terrorizmus elleni harcban. Doktori (PhD) értekezés. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola (https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/12581/szijarto_livia_doktori_ertekezes_2019.pdf;jsessionid=DA4E831ED3B6DFFE6E1D70C531B53DB3?sequence=1 – 2023. 01. 5.)

Tessényi Judit – Kazár Klára (2012): Szerencsejáték-vásárlási szokások vizsgálata „prediktív analitika” segítségével. Statisztikai Szemle, 90(7-8), pp. 677-695. (https://www.ksh.hu/statszemle_archive/2012/2012_07-08/2012_07-08_677.pdf - 2023. 01. 10.)

Tompsett, Brian C. – Marshall, Angus M. – Semmens N. C. (2005): Cyberprofiling: Offender profiling and geographic profiling of crime on the internet. Workshop of the 1st International Conference on Security and Privacy for Emerging Areas in Communication Networks.

Tóth Antal (2007): A bűnözés térbeli aspektusainak szociálgeográfiai vizsgálata Hajdú-Bihar megyében. Doktori értekezés, Debreceni Egyetem Földtudományi Doktori Iskola, Debrecen

The Role of Data Analytics in Crime Prediction & Prevention
(<https://www.nobledesktop.com/classes-near-me/blog/data-analytics-in-crime-prediction-and-prevention> - letöltés ideje: 2022. 12. 12.)

Tömöri László János egyetemi hallgató

Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar
tomorilaszlojanos@gmail.com

Dr. Frigyer László r. alezredes, tanársegéd

Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar
frigyer.laszlo@uni-nke.hu

**A VESZÉLYEZTETETT FAJOK ILLEGÁLIS KERESKEDELMÉNEK TÉRBELI
SAJÁTOSSÁGAI EURÓPÁBAN ÉS MAGYARORSZÁGON****Absztrakt**

Jelen kutatás a veszélyeztetett és védett fajok illegális kereskedelmének térbeliségét vizsgálja Európai viszonylatban. Kifejezett célja Magyarország helyzetének a bemutatása és elemzése. A tanulmány górcső alá veszi a nemzetközi-, illetve hazai jogszabályokat és normatívákat, az érintett hatályos jogszabályok és rendeletek körét, valamint a vonatkozó büntetőjogi tényállásokat. Következő lépésként – bűnözésföldrajzi aspektusból is szemlélve – megvizsgálja Magyarország helyét és szerepét a nemzetközi kereskedelmi láncolatban, majd a további érintett (forrás – tranzit – cél) országok viszonylatában végez elemzéseket. A cikk végén a kutatás során megszerzett ismeretekből levont következtetéseket ismertetjük.

Kulcsszavak: illegális kereskedelem, bűnözésföldrajz, csempésztútvonalak, madárkereskedelem, természetkárosítás

1. Bevezetés

A veszélyeztetett növény és állatfajok jogellenes kereskedelme határokon átnyúló, széleskörű jelenséggé vált a XXI. századra, amely során kihasználják a gazdaságilag és jogi szabályozottságában is gyengébb, de biodiverzitásában gazdagabb országokat, a gazdaságilag erősebb, de gyengébb természeti erőforrásokkal rendelkező célországokat (Harnberger – Zsigmond 2020).

A kutatásban választott téma évek óta kiemelt aktualitással bír, hiszen nem telik el úgy hónap, hogy ne találkozná az ember a médiában például egy újabb madárcsempész lebukásával, vagy hullóket tartalmazó csomagok megtalálásával.

A probléma sajnos mindig is időszerűnek mondható, amelynek okán az Európai Bizottság is foglalkozik a vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelmével, hiszen az EU-nak fontos szerepet kell betöltenie e jogellenes kereskedelem leküzdésében. Európa jelenleg célpiac is, és egyben csomópont is a más régiók felé áthaladó illegális kereskedelemben. Ugyanakkor ebből a térségből is származnak bizonyos fajok, amelyekkel illegálisan kereskednek (A vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelme elleni uniós cselekvési terv, 2016).

Ezért is van az, hogy a témával kapcsolatban a hatóságoknak az az egyik legfontosabb dilemmája, hogy ezt a – tanulmányban vizsgált – problémát lehetetlen a nemzeti határokon belül megoldani. Hiszen ilyen témakörben eredményeket elérni kizárólag szélesebb körű összefogással és együttműködéssel lehetséges.

Ehhez pedig ez egyik legmegfelelőbb előkészítés és gyakorlati megközelítés az, ha a gondolkodásmódunkba beépítjük a vizsgált téma kriminálgeográfiai megközelítését és ennek megfelelő elemzését is (Mátyás – Bói – Frigyer – Nyitrai 2019), ugyanis az EU területi egységességének és nemzetállami különbözőségének alapvető szerepe van a vizsgált terület bűnözési helyzetére vonatkozóan is.

Természetesen felmerülhet az a kérdés, hogy miért is akkora probléma ezeknek az élőlényeknek a kereskedelme, hiszen rengeteg madár van Magyarországon és Európa más országaiban is. Ezek orvvadászata, gyűjtése, kereskedelme a hétköznapi ember életére látszólag nincs kézzelfogható hatással. Ezzel szemben pedig sajnos igenis van (Csapó 2015). A kutatók ennek bizonyítását is igen fontosnak tartják, ámbar ennek részletes bemutatása sokkal nagyobb kutatást igényelne. Azonban fontos, hogy az átlagember is tudja, hogy ezek a jogellenes magatartások mindenki életére befolyással vannak, közvetlen és közvetett módon egyaránt. Hiszen egészségügyi problémáktól kezdve, egyes fajok kihalásán át, gazdasági problémákig, számos negatív következményt előidézhetnek.

2. Alkalmazott módszertan

A publikáció alapjául primer és szekunder kutatásokat végeztünk. Az előbbi alapja a Bírósági Határozatok Gyűjteményében fellelhető természetkárosítás és orvvadászat miatt indult büntetőeljárások és közigazgatási eljárások anonimizált iratai voltak, melyeket elemeztünk és értékeltünk (2004-től 2022-ig). A szekunder kutatás főbb forrásai a fellelhető szakirodalmak,

szakkönyvek, publikációk, statisztikai adatok és természetvédelmi egyesületek felmérései, az érintett országok jelentései, többek között a SWiPE 2022-es Magyarországi Nemzeti jelentése.

2.1 Irodalmi áttekintés

Hazánkban ez idáig nagyon kevés olyan kutatás látott napvilágot, amely a természet elleni bűncselekmények térbeliségét vizsgálná. A terület azonban egyre inkább felértékelődik, és a környező országokban és hazánkban is mind többen foglalkoznak a témával. Túlzás nélkül állíthatjuk, hogy a természet- és környezet elleni bűnözés a jövő bűncselekménye, amely a jelenben gyökerezik. A legnagyobb léptékű kutatás Zachar Zalán nevéhez köthető, aki doktori értekezését is ebből a témából írta „A környezet- és természet elleni bűncselekmények kriminálgeográfiai elemzése” címmel (Zachar 2022). A szerző ezzel hosszú évekre irányt mutatott a természet- és környezeti bűnözés térbeliségét vizsgáló kutatóknak. S természetesen az értekezést megelőzően is számos értékes szakmai tanulmányt írt.

Hasonlóan fontos Zsigmond Csaba kutatómunkája is, aki a veszélyeztetett fajok csempészetét is vizsgálta a doktori értekezésében, ennek tervezete nagyban hozzájárult a jelenlegi kutatás eredményeihez (Zsigmond 2023). Kisebb léptékben vizsgálta a területet Mátyás Szabolcs, akinek a témában önállóan és társszerzőként (Nyitrai Endrével közösen) jelentek meg cikkei (Mátyás 2022a, Mátyás 2022b, Mátyás-Nyitrai 2022).

3. Eredmények

3.1 Nemzetközi egyezmények és rendeletek

Az alábbiakban az egyes állat- és növényfajok védelmét szolgáló nemzetközi konferenciákról, és egyezményekről adunk egy rövid áttekintést:

- A nemzetközi közösség első alkalommal az ENSZ emberi környezetről rendezett konferenciáján (Stockholm, 1972) találkozott a globális környezetvédelem és fejlődés szükségleteinek közös megvitatása céljából (<https://www.eea.europa.eu>).
- A nemzetközi szintű szabályozásban kiemelkedő jelentősége van az 1973. március 3-án Washingtonban elfogadott „A veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről” szóló egyezménynek (a továbbiakban: CITES) (Paulovics 2018). Az egyezményt a Magyar Népköztársaság az 1986. évi 6. törvényerejű rendelettel hirdette ki, és a kihirdetés napján (1986. V. 6.) lépett hatályba. A célja a washingtoni egyezményben meghatározottakon túlmenően azoknak a

vándorló vadon élő állatfajoknak a védelme, amelyek vándorlás miatt nagy távolságokat tesznek meg, és határokat szelnek át (Tilki 2017).

- A következő fontos dokumentum a Bonni-egyezmény, amelyet a 82/461/EGK határozat tartalmaz a vándorló, és a vadon élő állatfajok védelméről szóló egyezmény megkötéséről. A Bonni Egyezmény célja a vándorló, vadon élő állatfajok globális védelme. A vadon élő állatoknak különleges figyelmet kell szentelni a környezetvédelmi, ökológiai, genetikai, tudományos, pihenési, kulturális, oktatási, szociális és gazdasági szempontból egyre növekvő értékük miatt. A vándorló fajok védelme különleges nemzetközi együttműködést igényel annak érdekében, hogy az egész elterjedési területen biztosítsák a teljes körű védelmüket (<https://eur-lex.europa.eu>).
- A TANÁCS 338/97/EK RENDELETE (1996. december 9.) a vadon élő állat- és növényfajok számára kereskedelmük szabályozása által biztosított védelemről.

3.2 A hatályos magyar szabályozás egyes részletei

A CITES-egyezményt a Washingtonban, 1973. március 3. napján elfogadott, a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló egyezmény kihirdetéséről szóló 2003. évi XXXII. törvény ratifikálta. A törvényből, valamint a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvényből kapott felhatalmazás alapján alkotta meg a kormány a 292/2008. (XII. 10.) Korm. rendeletet, a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelmét szabályozó nemzetközi és európai közösségi jogi aktusok végrehajtásának egyes szabályairól.

3.3. A Büntető Törvénykönyv vonatkozó szabályozása

A Büntető Törvénykönyvről szóló hatályos 2012. évi C. törvény, a környezet és természet védelmét a XXIII. fejezetben szabályozza, „A környezet és a természet elleni bűncselekmények” címmel. Ebben a fejezetben található a kutatott téma szempontjából releváns törvényi tényállás a természetkárosítás (242.§). Az említett tényállás keretdiszpozíció, tartalommal különböző háttér jogszabályok töltik meg.

3.4. A nemzetközi csempészhálózatok térbelisége

Az egyes ügyek tanúsága szerint többnyire külföldi állampolgárok – egyrészt hazánkból, másrészt más kelet- és déleurópai országokból – védett, illetve veszélyeztetett énekesmadarakat csempésznek országhatárokon át már több évtizede. Ennek egyik oka többek között az is, hogy

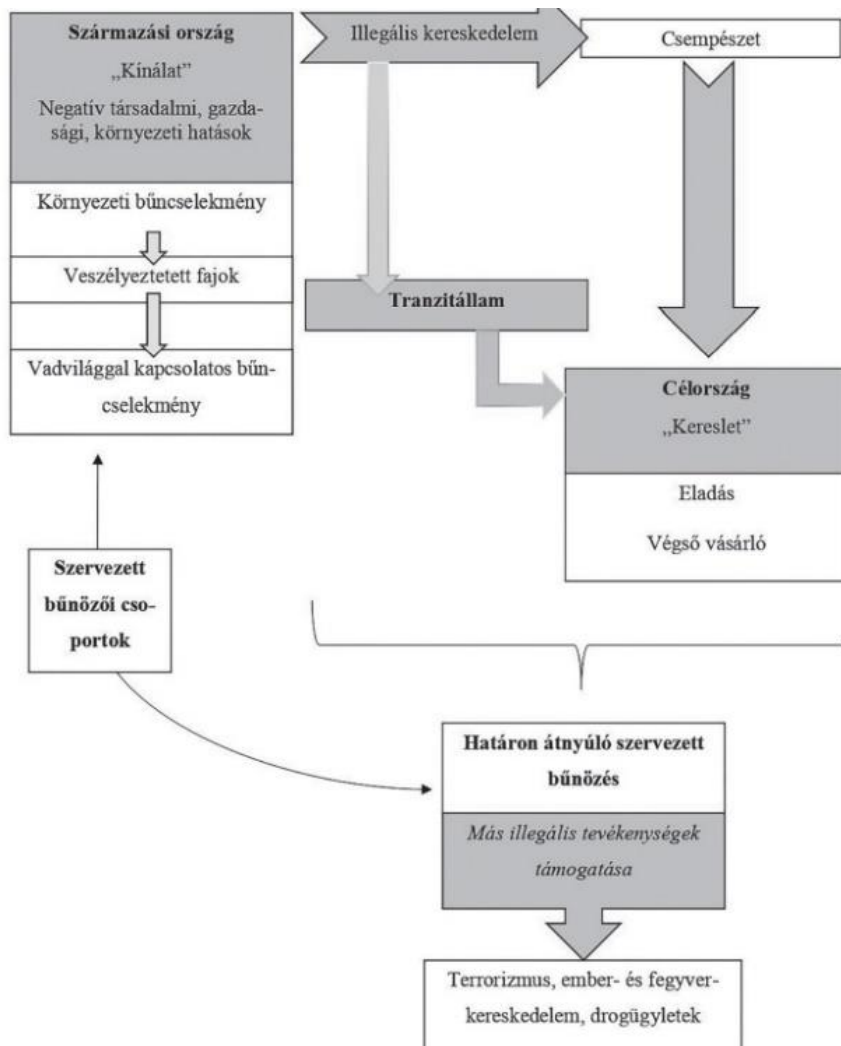
több mediterrán országban több százéves hagyomány és szokás ezeknek a fajoknak a vadászata és fogyasztása (Zsigmond 2023).-A csempészútvonalak egyik célországa Olaszország, ahol az énekesmadarakat a különleges fogásként, éttermekben találják fel. Ezen ügyek határokon átnyúló szervezettséget is mutatnak (Zsigmond 2018).-Minden nyomozás során elengedhetetlen a bűnelkövetők és az illegális áruk mozgásának vizsgálata. Különösen igaz ez a nagy esetszámú, eltérő elkövetési helyen történt bűncselekményeknek, valamint a nemzetközi jellegű bűncselekmények esetében (Mátyás 2018a, Mátyás 2018b).

A vadvilággal kapcsolatos bűncselekmények általános jellemzői közé sorolhatjuk a nemzetközi jellegűt, és a szervezett bűnözői csoportok részvételét. De ugyanide sorolható a látencia és a korrupció kihasználása, valamint az arra való hajlandóság. Utóbbiak nagyban megnehezítik azon természetvédelmi erőfeszítések végrehajtását, amelyek a fajok fennmaradásának biztosítását szolgálják. Ennek okán is a vadvilággal kapcsolatos bűncselekmények felszámolása vagy legalábbis megfékezése a XXI. század egyik legfontosabb kihívásának tekinthető. Azonban a téma összetettsége és az egymásnak feszülő érdekek is azt az érzetet keltik, hogy nem minden esetben beszélhetünk egységes fellépésről, amelyen sajnálatos módon még az sem változtat, hogy a CITES igen komoly tagsággal rendelkezik (Sziebig 2021).

Az esetek túlnyomó részében az ellátási lánc felépítése és annak „résztvevői” hasonlóságot mutatnak. A lánc kezdőpontján azok az orvvadászok szerepelnek, akik a forrásországokban teljesítik feladatukat. Ezek általában a helyi szegényebb emberek, akik jó helyismerettel rendelkeznek és tudják, hogy melyik faj hol található meg. Az orvvadászok általában kettő féle vadászaton vesznek részt. Az egyik a legálisan szervezett (ugyanis például Romániában több Magyarországon védett faj is legálisan vadászható) vadászat, melyen a vadászati kvótát lépik túl. A másik teljes egészében illegális (például nem vadászható fajokra történő vadászat, vagy nem engedélyezett időszakban történő megvalósítás).

Az ellátólánc második, illetve harmadik állomása a gyűjtők továbbá a közvetítők. Ezek a személyek gyűjtik össze helyi szinten az orvvadászoktól az elejtett egyedeket, melyeket a csempészeknek adnak át. Ezek azok, akik a közvetítői szerepet teljesítik. Ők szállítják a forrásországból a célországba a csomagokat. Sokszor nem is tudnak arról, hogy mit szállítanak (Zsigmond 2023). A lánc utolsó eleme pedig a kereskedő, aki a célországban működik. Az ilyen típusú ügyekben általános probléma, hogy a nemzetközi szinten működő bünszervezetet nem derítik fel az eljáró hatóságok; a csempész tevékenységét realizálva vele szemben eljárnak, viszont sem a forrásországban működő elkövetőket, sem a célországban lévő kereskedőket nem

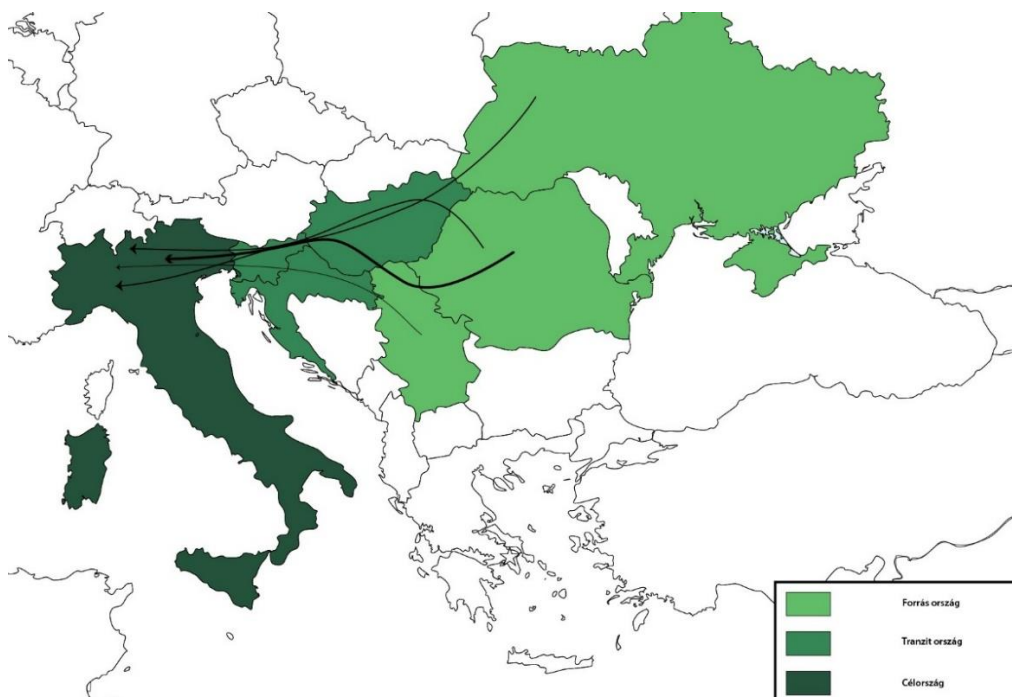
kutatják fel (Zsigmond 2018). Ez többek között azért is probléma, mert így az új „futár” felvételét követően az illegális folyamat zökkenőmentesen újraindulhat, és a határokon átnyúló szervezett bűnözés nem szakad meg (1. ábra).

1. ábra: Illegális kereskedelem folyamata (Sziebig 2021)

3.5. Forrás-, tranzit- és célországok (kereskedelmi útvonalak)

Mindenképpen fontos vizsgálni a kutatási téma tekintetében a kereskedelmi útvonalakat, azok alakulását, illetve azok földrajzi kiterjedését, annak érdekében, hogy mind a felderítés, mind a megelőzés eredményes lehessen (2. ábra).

2. ábra: Veszélyeztetett énekesmadarak illegális kereskedelmének egyes útvonalai Európában (saját szerkesztés)

3.5.1. Forrásországok

A forrásországok jellemzően Kelet európai országok, amelyek igen gazdag élővilággal rendelkeznek, azonban gazdaságilag gyengébbek, a szegénység általános, erős a korrupciós fertőzöttség, gyengén működő rendszeti, igazságszolgáltatási rendszerük van, amelynek köszönhetően a védett fajok illegális orvvadászata, az országból való illegális exportja sem ütközik komolyabb akadályba. Ezeknek köszönhetően, az érintett énekesmadarak orvvadászata itt a legmagasabb, innen szállítják azokat később Olaszországba (Ábrahám 2005).

A legjelentősebb forrásországok az énekesmadarak csempészetét tekintve Románia, Ukrajna és Szerbia. Számos hazánkban védelmet élvező madár ezekben az országokban nem védett, szabadon vagy meghatározott keretek között vadászható. Például egész Európában kizárólag Romániában szabad pacsirtákra vadászni. A román kormány évente 700 000 egyed lelövését engedélyezi, mely közel a teljes populáció egyharmada. Szeptember és október között több

mint 10 000 olasz vadász megy Romániába szervezett vadászatokra, melyeken gyakran lőnek le más veszélyeztetett fajokat is, hiszen repülés közben ezeket nagyon nehéz megkülönböztetni egymástól; állítja Papp Tamás, a Milyus Csoport elnöke (<https://regithink.transindex.ro/?p=38563>).

Szerbiában a fűrjet és a vadgerlét érinti leginkább az orvvadászat. A TRAFFIC-nak dolgozó Kecse-Nagy Katalin tapasztalatai alapján, az itt lévő orvvadászok felkészültek, a madarakat gyakran megkopasztják és lefejezik, hogy azokat később a vámosok ne tudják azonosítani. Véleménye szerint a szerb kormány nem igazán akar semmit tenni, ugyanis fontos nekik a sok odalátogató olasz vadász (<https://regithink.transindex.ro/?p=44374>).

Az Ukrajnából induló veszélyeztetett madárkereskedelem is hasonló a másik két országéhoz, ez azonban kevésbé frekvenciált, ugyanis ezen a területen a csempész csoportok sokkal nagyobb hangsúlyt fektetnek az illegális dohánykereskedelemre. A témához nem kapcsolódik szorosan azonban az ukrán határon más védett fajt is rendszeresen csempésznek, melynek szintén Olaszország a célországa, ez pedig a hóvirág. A NAV 2014 és 2018 között összesen 11 374 szál hóvirágot foglalt le, melynek eszmei értéke összesen 11 374 000 forint volt.

3.5.2. Magyarország, mint forrás és tranzit ország

Hazánk az énekesmadarak nemzetközi illegális csempészetét tekintve korábban forrás és tranzit szerepet is betöltött. Jelen kutatás, a vizsgált jogesetek, illetve szakcikkek alapján arra a következtetésre jutottunk, hogy Magyarország az elmúlt évtizedben már szinte csak tranzit funkciót lát el, néhány eset kivételével. Ennek oka lehet, hogy a korábbi enyhe büntetési gyakorlat megváltozott, a környező országokhoz képest sokkal szigorúbb lett, továbbá a vadászati szabályokat is megszigorították. Így a továbbiakban kizárólag az ország tranzit jellege kerül bemutatásra.

A környezeti bűncselekményeket jellemzően légi úton vagy közúton, az országba történő illegális szállítás alkalmával fedezik fel a hatóságok, továbbá a vámhatósági mélységi ellenőrzések alkalmával. A légi forgalom – repülővel való behozatal – gyakori Magyarországon, viszont itt nem a kutatás tárgyául szolgáló énekesmadarakat, hanem egzotikus állatokat és növényeket csempésznek be (többnyire ázsiai országokból).

Sokkal inkább jelentős a szárazföldi határokon való behozatal, ugyanis itt sokkal magasabb a látencia, az ellenőrzést ellátó pénzügyőröknek nagyon nehéz feladatuk van a csempészáruk felkutatása során (Zsigmond 2023). Frekvenciált határszakasznak tekinthetők a Szerbiával határos dél-alföldi átkelőhelyek, továbbá a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében található ukrán

és román szakaszok (3. ábra). Itt realizálták az eljáró hatóságok a legtöbb csempészt az elmúlt években.

3. ábra: Védett fajok csempészete 2013 és 2018 között (Zachar (2019))

Ezenfelül fontos a mélységi ellenőrzés is, ugyanis abban az esetben ha a veszélyeztetett egyedek átcsempészik a határon ez az utolsó lehetőség megállítani és felfedni a jogellenes cselekményt. Amennyiben nem sikerül az elkövető gyakorlatilag szabad utat kap teljes Nyugat-Európába (Gombos – Sziebig 2020). A Nemzeti Adó-és Vámhivatal pénzügyőrei a feladat nehézségének ellenére 2014 és 2018 között a dél-alföldi régióban mélységi ellenőrzés során összesen 6790 darab védett madarat foglaltak le, melyeknek eszmei értéke összesen közel 100 000 000 millió forint (Hamberger – Zsigmond 2020).

Magyarországon kívül Horvátország volt tranzitország a múltban. Azonban Zejlko Vukovic, a horvát Környezetvédelmi és Energiaügyi Minisztérium természetvédelmi főfelügyelőjének elmondása alapján, mióta a vámosságok egy különleges képzésben részesülnek szinte teljesen megszűnt a horvát határon átáramló illegális madárkereskedelem. (A képzés keretében a vámosságok megtanulják az egyes madarakat felismerni úgy is, ha azokat tollazatuktól megfosztották, erre hazánkban kizárólag néhány ornitológus képes (<https://regithink.transindex.ro>).

3.5.3. Olaszország, mint célország

Az énekesmadarak illegális kereskedelmének célországa Olaszország. Ennek oka a régmúlta visszavezethető nemzeti hagyományuk, hogy előszeretettel fogyasztják az ezekből készült kulináris ételeket és ínycségeket. Olaszország északi régióiban leginkább a pintyféléket kedvelik (különösen a fenyőpintyet és az erdei pintyet) illetve kedvelt madarak a tengelicek a csízek és meggyvágók. Ezek a fajok az 1992-es vadászati törvény életbe lépése előtt legálisan voltak vadászhatóak. A törvény hatályba lépésének hatására a 90-es években megnőtt az olasz orvvadászat mértéke, illetve ezzel párhuzamosan a kelet-európai „vendégvadászat”, és az illegális kereskedelem. A kereslet mértéke az éttermekben nem csökkent ezekre a fajokra. Az olasz kormány ezért elrendelte a kétes éttermek ellenőrzését, melyet a vendéglátóhelyek azóta is számos esetben sikerrel kijátszanak. Többek között ezeket a védett madarakat „veréb” megjelöléssel tüntetik fel a bizonylatokon, hogy átverjék az ellenőrző hatóságot. Ezen madarak azonosítása még a szakemberek számára is nehéz, ha már feldolgozták, tollaiktól megfosztották őket (Zsigmond 2023).

Felmerülhet a kérdés, hogy miért éri meg kockáztatni az olaszországi bűnelkövetőknek néhány madár forgalmazása miatt, hisz Olaszország uniós tagállam, így a lebukás kockázata is magasabb, illetve a büntetés kiszabása esetén is súlyosabb büntetésre számíthatnak. Az ilyen énekesmadarak kereskedelme és forgalmazása egyaránt jól jövedelmez. Az Europol jelentése alapján a feketepiacon egyes énekesmadarak értéke 200-300 euró, de van olyan fajta, melynek egyede akár 500 euró is lehet (<https://www.europol.europa.eu>).

4. Összegzés

2022-re a veszélyeztetett fajok illegális kereskedelme nemzetközi szintű problémává vált. Fajok tűnnek el, a biodiverzitás rohamosan csökken. A Föld élővilága védelemre szorul, melyet legfőképp a hatóságok tudnak megteremteni. Ehhez szükséges, hogy a szervek rendelkezzenek a szükséges szaktudással, megfelelő technikai felszerelésekkel, és jogszabályi „támogatással”. Ezenkívül, mivel a probléma globális az eljáró hatóságoknak, ki kell alakítaniuk a közös információs csatornákat az együttműködés fejlesztéséhez. Elengedhetetlen, hogy az eljáró hatóságok ne elégedjenek meg önállóan az orvvadász/csempész/kereskedő magatartások felderítésével, hiszen ezek külön-külön pótolhatóak, véglegesen az illegális kereskedelmet csak akkor lehet megállítani, ha az ellátási lánc összes elkövetőjét az igazságszolgáltatás elé állítják. A kutatás és az eredményeképpen megjelentetett tanulmány célul tűzte ki Európa, és azon belül Magyarország helyzetének bemutatását és elemzését a veszélyeztetett fajok illegális

kereskedelmével kapcsolatban. Ennek tekintetében megállapíthatjuk, hogy a helyzet súlyos és valós problémaként jelenik meg. Ugyanakkor a témára vonatkozó jogszabályok és normatívák elemzéséből azt is leszűrhetjük, hogy a jogalkotó észlelte ezeket a problémákat és a lehetőségeivel élve megpróbál olyan szabályozott környezetet teremteni és olyan eszközöket a hatóságok kezébe adni, amelyek elsősorban szabályozott mederben igyekeznek tartani a veszélyeztetett fajokkal kapcsolatos tevékenységet. A legalitás elérése és fenntartása lehet csak megfelelő célja az államoknak. Ezek alapján megállapítást nyert, hogy mely országok töltik be az ellátási láncban a forrás szerepet, továbbá hogy hazánk helyzete miért változott meg az elmúlt évtizedben. Ismertetésre került az illegális kereskedelem szempontjából a célország is (Olaszország), ezáltal felismerhetőek és jellemezhetőek az Európai illegális madárkereskedelem jelentős útvonalai.

A TANULMÁNY „A KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS MINISZTERIUM ÚNKP-22-1-I-NKE-51 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK A NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS ALAPBÓL FINANSZÍROZOTT SZAKMAI TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.”

Felhasznált irodalom

Bándi Gyula – Faragó Tibor – Lakatosné Horváth Alojzia (1994): Nemzetközi környezetvédelmi és természetvédelmi egyezmények.

(http://real.mtak.hu/65978/1/1994Kornyezet_Egyezmenyek.pdf - letöltve: 2023.03.05.)

Csapó Orsolya (2015): A környezeti jog felelősség határai. Doktori értekezés, Budapest ([https://jak.ppke.hu/uploads/articles/12332/file/Csapo_dolgozat_vegleges\(1\).pdf](https://jak.ppke.hu/uploads/articles/12332/file/Csapo_dolgozat_vegleges(1).pdf) - letöltve: 2023.03.05.)

Dunavölgyi Szilveszter – Tilki Katalin (2009): A vám-és pénzügyőrség szerepe a környezetvédelemben. In: Kriminológiai Tanulmányok, 46. (http://www.okri.hu/images/stories/KT/kt46_2009_sec.pdf - letöltve: 2023.03.05.)

Frigyer László – Mátyás Szabolcs (2017): A környezet és a természet elleni bűncselekmények hazai szabályozásának érdekességei. In: Hadtudományi szemle 10(2): 414- 421. (http://real-j.mtak.hu/16788/6/hadtudomanyi_szemle_2017_02.pdf - letöltve: 2023.03.05.)

Harnberger György – Zsigmond Csaba (2020): A veszélyeztetett vadon élő fajok szállításának vámhatósági ellenőrzése. In: Magyar Rendészet 2020/1. 48-55.pp (<https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/magyrend/article/view/652/2640> - letöltve: 2023.03.05.)

Mátyás Szabolcs (2020): Bűnözésföldrajz, egyetemi jegyzet. Debrecen (http://real.mtak.hu/90113/1/M%C3%A1ty%C3%A1s%20Szabolcs_B%C5%B1n%C3%B6z%C3%A9sf%C3%B6ldrajz.pdf - letöltve: 2023.03.05.)

Mátyás Szabolcs – Bói László – Frigyer László – Nyitrai Endre (2019): Településszerkezet és kriminalitás. In: NEMZETBIZTONSÁGI SZEMLE 2019/1. pp. 42–51. (http://real.mtak.hu/104377/1/NBSZ_2019_1_04_MatyasSz-BoiL-FrigyerL-NyitraiE.pdf - letöltve: 2023.03.05.)

Mátyás Szabolcs (2018a): Az utazó bűnözés és szervezett bűnözés kapcsolatrendszere. In: Frigyer László (szerk.): Nemzetközi jellegű szervezett bűnözés nyomozásának kutatása információáramlási szempontból. I., Nemzeti közszolgálati Egyetem, Budapest, pp. 189-204. (https://bba.uni-nke.hu/document/bba-uni-nke-hu/BBA_Tanulm%C3%A1nyk%C3%B6tet_I_.pdf - letöltve: 2023.03.05.)

Mátyás Szabolcs (2018b): A szervezett bűnözés kriminálgeográfiai vizsgálata. In: Frigyer László (szerk.): Nemzetközi jellegű szervezett bűnözés nyomozásának kutatása információáramlási szempontból. I., Nemzeti közszolgálati Egyetem, Budapest, pp. 134-168. (https://bba.uni-nke.hu/document/bba-uni-nke-hu/BBA_Tanulm%C3%A1nyk%C3%B6tet_I_.pdf - letöltve: 2023.03.05.)

Paulovics Anita (2018): A vadvilág természetvédelme. In: Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica, Tomus, 36(2): 408–417 (https://matarka.hu/koz/ISSN_0866-6032/tomus_36_2018/ISSN_0866-6032_tomus_36_2018_408-417.pdf - letöltve: 2023.03.05.)

Sziebig Orsolya Johanna (2019): A vadvilággal kapcsolatos büntetendő cselekmények nemzetközi jogi keretei. Szeged (https://doktori.bibl.u-szeged.hu/id/eprint/10247/1/PhDertekezes_dr.jur.Sziebig_Orsolya_Johanna_LL.M..pdf - letöltve: 2023.03.05.)

Sziebig Orsolya Johanna (2021): Vadvilág végveszélyben. A vadvilággal kapcsolatos büntetendő cselekmények nemzetközi és uniós jogi vonatkozásai. Szeged (http://publicatio.bibl.u-szeged.hu/23165/1/Sziebig_Orsolya_Johanna_monografia.pdf - letöltve: 2023.03.05.)

Tilki Katalin (2017): Természetvédelem nemzetközi szinten és az Európai Unióban. In: Belügyi Szemle 2017/5. 92. p (<http://real.mtak.hu/117348/1/TilkiBelugyiSzemle2017.ev5.szam87-104.pdf> - letöltve: 2023.03.05.)

Várhegyi Éva (2013): A környezeti büntetőjog bírósági gyakorlata különös tekintettel a természetkárosítás büntette elemzésének tapasztalatai alapján (http://projektjeink.birosag.hu/sites/default/files/allomanyok/project_docs/itelkezesi_gyakorlat_tanulmany.pdf - letöltve: 2023.03.05.)

Zachar Zalán (2019): A természetkárosítás bűncselekmény és a védett fajok csempészete térbeli aspektusai Magyarországon a 2005-2018-as időszakban. In: Modern Geográfia 2019/IV. (http://real.mtak.hu/136191/1/2019_IV_02_zachar_v2.pdf - letöltve: 2023.03.05.)

Zsigmond Csaba (2018): A környezeti bűncselekmények és a szervezett bűnözés. In: Frigyer László (szerk.): Nemzetközi jellegű szervezett bűnözés nyomozásának kutatása információáramlási szempontból. I., Nemzeti közszolgálati Egyetem, Budapest, 169-181.pp (https://bba.uni-nke.hu/document/bba-uni-nke-hu/BBA_Tanulm%C3%A1nyok%C3%B6tet_I_.pdf - letöltve: 2023.03.05.)

Zsigmond Csaba (2023): Védett állat- és növényfajok illegális kereskedelmével foglalkozó nemzetközi bünszervezetek (értekezéstervezet)

Jogsabályok

Európai Bizottság: A bizottság közleménye az európai parlamentnek, a tanácsnak, az európai gazdasági és szociális bizottságnak és a régiók bizottságának: A vadon élő állatok és növények jogellenes kereskedelme elleni uniós cselekvési terv {SWD(2016) 38 final}

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016DC0087&from=HU> (2013. 03. 05.)

2003. évi XXXII. törvény a Washingtonban, 1973. március 3. napján elfogadott, a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló egyezmény kihirdetéséről (2023. 03. 05.)

1986. évi 6. törvényerejű rendelet a Bonnban, az 1979. évi június hó 23. napján kelt, a vándorló vadon élő állatfajok védelméről szóló egyezmény kihirdetéséről (2023. 03. 05.)

A TANÁCS IRÁNYELVE (1979. április 2.) a vadon élő madarak védelméről (79/409/EGK) az Európai Közösségek Tanácsának a vadon élő állat- és növényfajok számára kereskedelmük szabályozása által biztosított védelemről szóló 1996. december 9-i 338/97/EGK rendelete (2023. 03. 05.)

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (2023. 03. 05.)

Bonni-egyezmény: <https://eur-lex.europa.eu/HU/legal-content/summary/convention-on-the-conservation-of-migratory-species-of-wild-animals-bonn-convention.html> (2023. 03. 05.)

<https://www.cites.hu/hu/szabalyozas/cites/bovebben-a-cites-rol> (2023. 03. 05.)

<https://www.cites.hu/hu/kapcsolat/igazgatasi-hatosag-agrarminiszterium> (2023. 03. 05.)

Ürmösné Dr. Simon Gabriella egyetemi docens

Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar

simon.gabriella@uni-nke.hu

A TERÜLETISÉG SZEREPE A FORENZIKUS NYELVÉSZETBEN – A BŰNÖZÉSFÖLDRAJZ ÉS A NYELVÉSZET KAPCSOLÓDÁSI PONTJAI

Absztrakt

Jelen tanulmány a forenzikus nyelvészet szerteágazó szerepét mutatja be olyan bűnesetek kapcsán, melyben a nyelvészek segítették a hatóságok munkáját. A tanulmány kitér a kriminalisztikai nyelvészet, az igazságügyi nyelvészet, a kriminalisztikai szövegnyelvészet, akusztikus és- kriminalisztikai fonetika, valamint az igazságügyi stilisztika distinkciójára is. A tanulmány egy olyan területre is kitekintést ad, amelyet eddig nem vizsgáltak: a forenzikus nyelvészet és a bűnözésföldrajz. Az eltérő földrajzi helyek ugyanis eltérő dialektusokat eredményeznek, amelynek ismerete fontos támpontot adhat a nyomozás során. A konkrét eseteken túl, olyan helyzeteket is vizsgál, mint: a gyanúsítottak körének a szűkítése, a vallomások megegyezése, a zsarolólevelek vizsgálata, a szerzőség vizsgálata, a szociológiai jellemzők meghatározása, a jogi nyelv vizsgálata, a nyelvi bizonyítékok elemzése, a fenyegető- a zsaroló-, és a búcsúlevél, a bírósági fordítások, nyelvi idiolektus, a torzítások, továbbá a nyelvi profilozás. Mivel nyelvi ujjnyomokkal is rendelkezünk, ezért elengedhetetlen a forenzikus nyelvész bevonása is egy-egy nyomozásba.

Kulcsszavak: forenzikus nyelvészet, bűnözésföldrajz, nyelvi ujjnyomok, idiolektus, nyelvi profilozás

1. A forenzikus nyelvészetről dióhéjban

mottó: „Jó tudni egy nyelvésznek, hogy amit csinál, az hasznos. Az alkalmazott nyelvészet, nem egyenértékű a nyelvoktatással, és a fordítással. Egy nyelvész, a társadalma hasznára is válhat. Hálás vagyok, hogy felkértek nyelvi analízisre az Evans-ügy kapcsán.” (Jan Svartvik nyelvészprofesszor 1967)

Kevesen tudják talán, hogy számos olyan eset merül fel egyes nyomozati szakaszokban, amikor a hatóság megtorpan, és a nyelvészszakértő bevonására lesz szükség az eset felgöngyölítése

kapcsán. A nyomozószervek általában azzal a kérdéssel fordulnak a kriminalisztikai szövegnyelvésszekhez, hogy segítsenek nekik szűkíteni a lehetséges gyanúsítottak körét, a nemük, a koruk és az iskolázottságuk alapján (URL1). Próbálják esetleg körülírni azt a régiót és szociális közeget, ahonnan az elkövető származhat, az inkriminált szöveg alapján. Az elkövető lokalizálása kapcsán, számos esetben elengedhetetlen a forenzikus nyelvész bevonása, aki az elkövető leveléből olyan stilisztikai elemeket és idiolektust szűr le, ami csak egy adott régió, vagy személy nyelvhasználatára jellemző, vagy éppen a hanganyagából olyan nyelvjárást tapasztal, ami szintén egy adott régióra lokalizálható.

Ilyen esetekben jön képbe, az alkalmazott nyelvészetnek az az ága, amit forenzikus-, vagy más néven igazságügyi-, avagy kriminalisztikai nyelvészetnek hívunk. Az *igazságügyi nyelvészet* egy olyan nyelvészeti interdiszciplináris terület, amely az igazságügyben, a jogban és a bűnesetekben megjelenő nyelvhasználattal foglalkozik. Az igazságügyi nyelvészet olyan kérdésekkel foglalkozik, amely a jogalkotásban, és a bűnügyi eljárásokban felmerülő nyelvészeti elemzést szükségessé tevő nyelvhasználat górcső alá helyezését teszi a középpontba (URL1). Ilyen kérdések is felmerülhetnek, mint: “a tanúvallomások lejegyzése megegyezik-e a vallomással”, vagy, hogy “a névtelen zsarolólevelet írhatta-e a vádlott, vagy valaki más”. Az *igazságügyi nyelvész szakértő* feladata a szerzőségi vizsgálat. Kereshetjük arra is a választ, hogy a bizonyítékként lefoglalt szöveg szerzője megegyezik-e egy másik, a nyomozás során a gyanúsítottal íratott szöveg szerzőjével; ugyanakkor vizsgálható az is, hogy az adott inkriminált szöveg szerzője milyen demográfiai-szociológiai változókkal jellemezhető (Szakácsné-Vágó 1988).

Mint az a lenti példákból is jól látható, az egyes elkövetők eltérő földrajzi helyekről származtak, vagyis különböző dialektust használtak, amely számos esetben segítette a nyomozóhatóság munkáját. Úgy gondolom, hogy a fentiek miatt a bűnözésföldrajzi aspektusú elemzésénél segítséget nyújthat a forenzikus nyelvészet is. Ez idáig ezt a két területet nem kapcsolták össze, azonban véleményem szerint van létjogosultsága. Az International Association of Forensic Linguists (IAFL) öt pontban foglalja össze az igazságügyi nyelvészet legfőbb feladatait, melyek magukba foglalják egyfelől a jogi nyelv vizsgálatát, beleértve a jogi dokumentumokat, a bíróságok, a rendőrség és a börtönök nyelvhasználatát (URL1), a bírósági fordításokat és tolmácsolásokat, a professzionális nyelvészszakértői vélemények készítését, továbbá nyelvészeti támogatást nyújt a jogszabályok és a hivatalos dokumentumok megalkotásakor (Nagy 2011).

A *kriminalisztikai (vagy bűnügyi) nyelvészet* a gyakorlatban leginkább alkalmazható területe az igazságügyi nyelvészetnek, melynek két feladata van: egyfelől a nyelvi bizonyítékok elemzése, másfelől a nyelvi bűncselekmények feltárása. A nyelvi bűncselekményeket először Roger Shuy sorolta fel, melyek összefüggést mutatnak a beszédaktusokkal (URL1).

A *kriminalisztikai szövegnyelvészet*, inkriminált szövegeket: szöveges, írott, a köznyelvben használatos produktumokat vizsgál, melyek a legtöbb esetben valamilyen beszédaktushoz köthetők, és írásos formában jelennek meg (URL1). Ide sorolhatjuk a névtelen levelek altípusait ld. fenyegető levél, zsaroló levél, kéretlen rajongólevél, aláírt levél, mely esetben kétely merül fel az író személyével kapcsolatban, akárcsak egy búcsúlevélnél (URL1). Az új technikák a bűnözők előtt is új tereket nyitottak meg, mivel a névtelen levelek már küldhetők e-mailben vagy SMS-ben, valamint az áldozat felismerhető egy közösségi oldalon vagy egy chatszobában, továbbá a tettes blogolhat, vagy honlapot is készíthet. A *kriminalisztikai nyelvészszakértő* munkája két részre osztható: egyfelől a nyomozószerveket segíti azzal, hogy az inkriminált szöveg szerzőjéről információkat állapít meg az inkriminált szöveg alapján; másfelől a bizonyító eljárás során felkérhetik összehasonlító elemzésre, annak érdekében, hogy vesse össze az inkriminált szöveg és a gyanúsított írását (URL1). A *kriminalisztikai szövegnyelvészet* által vizsgált műfajok közé tartozhatnak még a vallomások. A szóbeli vallomások tekintetében, fontos viszont úgy feltenni a kérdést, hogy csak a szükséges mértékben tartalmazzon új információt a kihallgatott számára, mert ellenkező esetben a vallomása ellenőrizhetetlenné válik, továbbá a kihallgatottnak lehetőséget kell adni az összefüggő vallomás előadására is (Nyitrai 2020a).

Az írásbeli nyelvi bizonyítékok nyelvészeti módszerekkel történő vizsgálatát a szakirodalom *igazságügyi stilsztikának* és *stilometriának* is nevezi (URL1). A *kriminalisztikai szövegnyelvészet* elsődleges feladata a szerzőségvizsgálat, mely kiszűri, hogy ki írta a kérdéses szöveget, és azt is vizsgálja, hogy származhat-e a szöveg a gyanúsítottól. A szerzőségvizsgálatok módszere nem más, mint a *nyelvi profilalkotás*. Egy személy nyelvi profilja azért alkotható meg, mert mindenki „másféleképpen használja a nyelvet”, vagyis a szövegtől el lehet különíteni a szerző idiolektusát -egyéni nyelvváltozatát-, és profilt lehet alkotni róla a szerteágazó jegyek alapján, melyek a szövegből kikövetkeztethetők (URL1). Az egyén idiolektusát olyan tényezők határozzák meg mint, az egyén személyisége, a hovatarozása, valamint a kommunikációs környezete. Az inkriminált szövegek általában elég rövidek, továbbá a bűnelkövetőnek az a célja, hogy ne lehessen felfedni a kilétét, ezért manipulálni igyekszik a szöveget. Az is nehézséget okoz, hogy

a szerző szándékosan is torzíthatja a nyelvhasználatát, és álcázhatja is magát, annak érdekében, hogy a hatóságok nehezebben akadjanak a nyomára. A torzításnak különböző fajtái is lehetségesek: a szerző célja lehet csak a saját nyelvhasználatának leplezése, de lehet más személy nyelvhasználati szokásainak utánzása is. A torzítás különböző nyelvi szinteken jelenhet meg: a helyesírás, a grammatika, a lexémák és a stilisztika szintjén is, illetve beszélhetünk tartalmi torzításról is (Szegedi 2018). A leleményes szerző megpróbálhatja a nemére, az életkorára, az iskolázottságára, a műveltségére, vagy akár a foglalkozására utaló jegyeket is torzítani (Szegedi 2018). Szerencsére kevés olyan személy van, aki a szerepét végig tudja játszani, a szerző ugyanis csak azt tudja torzítani, aminek tudatában van. A hátrahagyott nyelvi jelek alapján optimális esetben a nyelvész, meg tudja határozni a szerző nemét, életkorát, lokációját, nyelvjárását, iskolai végzettségét és egyéb jellemzőit egyaránt (Szegedi 2013). Még ha a nyelvhasználatát igyekszik is eltorzítani az elkövető, az esetben is kikövetkeztethetők egyes tényezők, mert csak a nyelv bizonyos szintjeit képes manipulálni az elkövető, és azt sem következetesen (Szegedi 2013). A manipulálás azonban egy idő után felfedhető, mivel a bűnelkövető csak bizonyos nyelvhasználati jegyeket képes torzítani, számosat – melyek egyedileg jellemzők rá – nem képes manipulálni, mivel a nyelvhasználata nem tudatos (Szakácsné-Vágó 1988). Noha példának okáért ronthatja valaki a helyesírását úgy, hogy iskolázatlanabbnak véljék, hosszabb szöveg esetében kizökkenhet ebből a tudatos torzításból, mindemellett a műveltség más nyelvhasználati jegyben is megmutatkozik, nemcsak a helyesírásban. A szerzőségvizsgálatok másik módszere az összehasonlító vizsgálat (URL1). Ez esetben a nyelvészszakértő az inkriminált szöveget veti össze a gyanúsítottól származó szöveggel, mely eljárás, elsősorban a bírósági tárgyalás keretében fontos, ugyanakkor a szabadságvesztést töltő elítéltek esetén is alkalmazható (Czenczer 2014).

A nyelvi bizonyíték lehet írásos és hangzó nyelvi anyag is. Az előbbivel a kriminalisztikai nyelvészetben belül a kriminalisztikai szövegnyelvészet foglalkozik, ugyanakkor a hangzó anyagokat a kriminalisztikai vagy törvényszéki fonetika vizsgálja. A *kriminalisztikai fonetika* feladata a beszélő személy azonosítása, illetve a lehetséges beszélők közül való kizárása (URL1). Az *akusztikai-fonetikai* elemzést nehezítheti, ha a beszélő személy szándékosan törekszik arra, hogy a hangját ne lehessen felismerni, továbbá, ha az inkriminált hanganyagok rövidek, vagy a felvételek zajos körülmények között készültek (URL1).

A cél, minden esetben a bűncselekmény elkövetőjének a felkutatása, valamint a gyanúsított bűnösségének vagy ártatlanságának alátámasztása. A nyelvi ujjnyomaink is közvetíthetnek üzeneteket, valamint bizonyítékot is arra nézve, hogy ki lehetett a bűnelkövető, ki írhatta a

levelet, kinek a hangját halljuk egy hangfelvételen, ezáltal a nyelvész szakértő is profillozza az elkövető életkorát, nemét, hovatartozását, szociális közegét és az egyéb attribútumait illetően (Ürmösné 2019).

A *forenzikus nyelvészet* fogalmát, Jan Svartvik nyelvész professzor vezette be (Szegeci 2018) akinek a nevéhez fűződik a „The Evans statements: „A case for forensic linguistics” c. munka, mely művében felvázolt eset, szerinte kezdete lehet egy olyan eseménysorozatnak, ami emlékezetes lehet a bűnügyek, nyelvészeti szempontú felderítése kapcsán.

1.1. A Timothy Jones Evans-ügy

1949. november 30-án, a 25 esztendőes Timothy John Evans, noha bevallotta a Wales-i Merthyr Tydfil rendőrőrsön, hogy megölte Beryl-t a feleségét és a 14 hónapos kislányát Geraldine-t, viszont négy, egymásnak ellentmondó vallomást tett a rendőröknek (Seppanen 2013). Az egyik vallomásában arról számolt be, hogy a felesége el akarta vetetni a közös gyermeküket, és miután elmesélte a történetet egy ismerősének, akitől kapott egy szert a felesége megölésére, sajnálatos módon, később a feleség belehalt a mérgezésbe. Timothy, ezt követően elhagyta a várost. A következő vallomása alapján, a földszinti szomszédától – az 51 éves John Reginald Halliday Christie-től - kapott egy szert, aminek a bevétele után, a feleségére holtan talált. Christie értett az orvosláshoz, és miután konzultált a várandós feleséggel is, ezt követően adta be neki a szert. Miután a férj hazaért, Christie közölte a rossz hírt vele, nevezetesen, hogy Beryl elvérzett. Felmerült a kérdés, hogy mi legyen a közös gyermekkel, majd Christie-vel arra jutottak, hogy egy idegen házaspár majd felneveli a kislányt. A férj a feleségétől a vízelvezető csatornán keresztül szabadult meg, és amikor rákérdeztek, hogy hová tűnt a családja, akkor az anyósára hivatkozott, hogy hozzá utaztak el nyaralni. A következő vallomásában a Notting Hill-i rendőrőrsön arról számolt be, hogy a felesége sok adósságot halmozott fel, és egy veszekedés közepette, kötéllel megfojtotta (Svartvik 1968) A negyedik vallomásában, szintén a neje adósságára hivatkozott, és a folyamatos veszekedésre hivatkozva azt vallotta, hogy megfojtotta őt, és amikor mások érdeklődtek a neje felől, akkor egy Brighton-i nyaralásra hivatkozott. Timothy Evans-ot 1950-ben felakasztották, mivel a hatóság nem talált más nyomot, és más gyanúsítottjuk sem volt. 1953-ban viszont három női holttestet talált egy bérlő a konyha falmélyedésében, és ekkor terelődött rá a gyanú a börtönviselt John Christie-re, aki nemcsak lopásban vett részt korábban, hanem a feleségét is megölte, valamint két nőt is megfojtott. A vallomások között szereplő, a már említett John Christie neve is gyanút keltett, aki egy épületben lakott Evans-szel. Néhány politikusnak is gyanús lett Evans ítélete, így a négy

vallomást újra megvizsgálták és nyilvános vizsgálatot indítottak Sir Daniel James Brabin vezetésével 1965-ben. Jan Svartvik nyelvész professzort is bevonták a vallomások analizálásába, aki megállapította, hogy a négy különböző, rendőrök által rögzített összes vallomás, nem származhat Evans-tól, mert némelyikük más beszédstílusban íródott és a grammatikájuk is különbözött (Svartvik 1968). Mivel Timothy Evans analfabéta és iskolázatlan volt, ezért nem származhatott tőle az a két vallomás, mely szerint a neje adósságba keveredett és ezért vetett véget az életének, mivel e két vallomásnak a stílusa, a grammatikája, és a sztenderd nyelvhasználata, egy iskolázott, művelt emberre utalt. Olyan függő beszéd használattal kapcsolatos igeidő egyeztetést, mint:” She said, she was going to take the baby down to Brighton”, egy 10 éves gyermek mentális képességéhez hasonló analfabéta ember, mint Evans, nem használhatott. Olyan sztenderd igeegyeztetést, kijelölő szerkezetet, elliptikus alanyhasználatot és kötőszerkezeteket sem használhatott Evans, mint azt az alábbi mondatok szemléltetik:” She asked me, where Beryl and the baby was.”; „At 12.55 a.m.”- amit már a tárgyaláson „5 to 1 train” –ként vallott; „...from which I used to borrow it”; „She was incurring one debt after another”; „Whilst, in a bit of temper, in his presence mood...”. Már csak azért sem használhatta az imént említett mondatokat, mert a szakértők szerint egy 14 éves gyermek szókinccsével rendelkezett, és a beszélő idiolektusa sem utalt analfabetizmusra (Svartvik 1968). Ellenben, a másik két vallomásban, szubsztenderd grammatikai jegyeket lehetett felfedezni, nevezetesen összevonásokat: „’d, ’ve, ’s”, „had, have és has” segédigék helyett. Dupla tagadások is előfordultak a vallomásokban, úgy, mint:” She never said no more about it.”; She never asked no money for it.”; I didn’t want nothing to do with...”. Olyan, grammatikailag helytelen mondatokban, mint:” Well, she asked me if Mr. Christie had spoke to me..”; „I done the usual thing”; vagy „I would have to give her money off different people from which I used to borrow it”; látható, hogy Evans nyelvhasználata, nem ütötte meg a sztenderd nyelvhasználati szintet (Svartvik 1968). A későbbi, 1965-ös nyomozás, a forenzikus nyelvészeti kutatással karöltve, arra az eredményre vezetett, hogy nem Timothy Evans vetett véget a felesége és a kislánya életének, hanem a büntetett előéletű John Reginald Halliday Christie, ezért Timothy Evans, a felakasztását követően 15 évvel, posztumusz kegyelmet kapott.

1.2. A Coleman és a Jenny Nicholle ügy, valamint Amanda Birks esete

Robert Leonard és James Fitzgerald elismert szakemberek egyik híres esete a *Coleman* ügy volt (Hitt 2012). Chris Coleman, két gyermekes családapa volt, aki először 2009-ben említette a barátainak, hogy rendszeresen kap fenyegető üzeneteket egy ismeretlen személytől. A

fenyegetések címzettje eleinte ő maga volt, viszont a fenyegetések később egyre agresszívebbek lettek, és már a családjára is kiterjedt. Coleman ezért megkérte a rendőrként dolgozó szomszédját, hogy állítson fel kamerát a házához, hogy láthassa, ha valamilyen szokatlan vagy gyanús dolog történne a környéken (Meknas 2018). A férj, egyik nap edzés közben felhívta Sherit a feleségét, aki nem vette fel a telefont. Coleman, állítólag megijedt, hogy történt vele valami, ezért megkérte a rendőr szomszédját, hogy nézzen rájuk, aki megfojtva találta Coleman feleségét és a gyerekeit. A falra felírt graffiti a következő üzenetet tartalmazta: „U have paid!”. A rendőrség Colemant gyanúsította, de nem volt elég közvetlen bizonyítékuk ellene. Miután két nyelvészszakértőt is bevontak a nyomozásba megállapították, hogy a gyilkos és Coleman írásstílusa nagyon is hasonlít. A „U” használata rövid üzenetekben, és SMS-ekben fordul elő, míg az e-mailekben ez kevésbé jellemző. Mivel a gyilkos, és Coleman is „U –t” használt az e-mailekben, továbbá Coleman az aposztrófokat is rendszeresen kihagyta, ld. “doesnt” and “cant” akárcsak a gyilkos, így egyre inkább ráterelődött a gyanú. Miután több bizonyítékot is találtak ellene nyelvészeti szempontból is, Colemant háromszoros életfogytiglanra ítélték (Meknas 2018).

A Jenny Nicholle gyilkosság ügyében nyomozott a rendőrség, amikor bevontak egy forenzikus nyelvészt is, aki az üzenetek analizálásával segítette a hatóság munkáját, mely során kézre került a gyilkos, David Hodgons. A szakértő megvizsgálta Jenny korábbi SMS üzeneteinek a stílusát, majd az eltűnése után fogadott SMS-ek stílusát is. A forenzikus nyelvészszakértői vizsgálat során kiderült, hogy az utóbbi eltért a szokásostól, mivel Jenny a „my” és „myself-et” helyesen írta le az üzeneteiben, míg az utolsó üzeneteiben ezek helyett „me” és „meself” névmások szerepeltek, ami leginkább a Yorkshire-i dialektusra jellemző. Noha David Hodgons-et az ellene szóló bizonyítékok alapján a bíróság elítélte, a holttestet nem találták meg (Meknas 2018).

Angliában, 2008-ban, Christopher Birks-nek leégett a háza egy tűzesetben, mely során a felesége is meghalt. Birks bátran bizonygatta a hatóságoknak, hogy milyen hősiezen mentette ki a lángokból a gyermekeit, miközben Amanda, sajnálatos módon bent égett. A tűz okának vizsgálata során megtalálták a feleség holttestét is, ami nem természetes állapotban feküdt a földön, és gyanítható volt az is, hogy a ház sem magától gyulladt ki, ezért az ügyben nyomozás indult emberölés miatt, mely során a férj került a gyanúsítás középpontjába (URL2). Nemcsak a holttest helyzete, de a sérülések is azt sugallták, hogy Amanda már a tűzeset előtt halott volt. A feleség a halála napján, több üzenetet is küldött a telefonjáról a családtagoknak, akiknek gyanúsak lettek az üzenetek, mivel az Amandára nem jellemző rövidítések is megtalálhatóak

voltak az üzenetekben. Mivel a tűzben sajnos elégett Amanda telefonja, ezért időbe telt begyűjteni az sms-eket a címzettektől. A nyomozás során felkérték Dr. Tim Grant igazságügyi nyelvészt, hogy vizsgálja meg Amanda, és a férje üzeneteit. A professzor 200-200 üzenetet vizsgált meg a házaspártól. A szakértő, az aznapi üzeneteket összevetette Amanda többi üzenetével és azt tapasztalta, hogy 12:38 után történik egy nagy fordulat az üzenetekben, melyben elkezd olyan rövidítéseket használni az írója, mely a feleségére kevésbé volt jellemző: nevezetesen a „just” helyett összevont alakot használ: „jst”, a „don’t” helyett pedig „dnt”-ot. Feltűnőek voltak olyan összevonások, és hangkihagyások is, mint: „dnt; now”; „2getha”; „2think”; „4get”. A tárgyalás első napján szembesítették az ellene szóló bizonyítékokkal, mely hatására megváltoztatta a vallomását, és elismerte a bűnösségét (URL 2).

2. Szociológiai profilozás

Egy nyelvész, képes meghatározni a beszélő/szerző származási helyét is. A származási hely alatt elsősorban a szociokulturális közeget értjük. A földrajzi értelemben vett származási hely pedig a földrajzi profilozással határozható meg (lásd bővebben: Mátyás 2020).

Egy esetben, egy elrabolt kisgyerek házában hagytak egy kézzel írott váltságdíjról szóló levelet, melyben a következő állt:

„Do you ever want to see your precious little girl again? Put \$10,000 cash in a diaper bag. Put it in the green trash can on the devil strip at corner 18th and Carlson.

Don’t bring anybody along.

No kops!! Come alone! I’ll be watching you all the time. Anyone with you, deal is off and dautter is dead!!!” (URL3)

A nyomozás során, Roger Shuy-t kérték fel, hogy szűkítse le a gyanúsítottak körét a levél alapján. Shuy, az elkövetőről azt feltételezte, hogy egy művelt ember lehet egy kisvárosból, az Ohio-i Akron-ból, mely leírás egyezett a rendőrök egyik gyanúsítottjával. Érdekes, és egyben ambivalens is volt, hogy az elkövető műveltségére, a helyesírási hibák mintázata utalt. Az egyszerű főneveket és segédigéket is helytelenül írta le ld. „kan” („can” névmás helyett), „kops” („cops” lexéma helyett), és a „dautter”-t („daughter” lexéma helyett), ellenben a nehezebb szavakat, helyesen írta le, így például a „precious” melléknevet is. Ugyanakkor a szöveg grammatikája helyes volt, és magas műveltségre utalt. A levél alapján Shuy arra jutott, hogy az elkövető próbálja a műveltségét leplezni. Az elkövető lokalizációjára és a földrajzi helyzetére, a frazeológiai dialektus utalt a „devil strip” kifejezés kapcsán. Ez a kifejezés a járda és az út közti fűvel borított részre utal, mely kifejezést, leginkább Akronban használnak. Tehát az

elkövető vagy innen származhat, vagy sok időt töltött itt (URL3). A nyelvhasználat alapján nem minden esetben lehet feltétlenül helyesen megállapítani az elkövetőt olyannyira, hogy az bizonyító erejű legyen, viszont számos esetben irányt mutathat a nyomozó hatóságnak.

A nyelvész képes a szlengben is eligazodni és ebből akár bizonyítékot is alkotni. Coulthard, Grant és Kredens (2010), egy előre eltervezett gyilkossági ügyről számolt be, melynek előkészületeit az interneten keresztül tervezték meg. Az elkövető kelet- londoni szlenget is használt, ami a jamaikai angolból nagymértékben merít. A chat szövegben az alábbi kulcsfontosságú mondat állt: "I'll get da fiend to duppy her den". Grant elmagyarázta a bíróságnak a "duppy" ige eredetét (mely a jamaikai angolhoz kötődik) és olyasmit jelent, hogy „kísérteni”, ami az áldozat megfenyegetését jelenti.

A nyelvi analízis kapcsán, a háború sújtotta térségből jövő menekülteknek sokszor nincsenek okmányaik, amivel igazolni tudnák személyazonosságukat. A nyelvi ujjlenyomat megoldás lehet erre a problémára is, ami nem más, mint az egyén nyelvhasználatának feltérképezése: beszéd, írás, dialektus, akcentus, stilometria és a grammatikai jellemzők egyaránt. Az analízissal, következtetni lehet a személy származására, iskolázottságára, társadalmi státuszára, nemére, lokalizációjára, a korára, és számos egyéb attribútumára.

A nyomozás során, kiemelendő az elkövető felkutatása szempontjából az ún. specifikus profilalkotás, mint a nyomozást támogató módszer, amely arra keresi a választ, hogy az elkövető milyen tulajdonságokkal rendelkezik (Nyitrai 2020b).

2.1. Az Unabomber ügy, és Jon Benét Ramsey esete

2.1.1. Unabomber

Az Unabomber eset 1976-ra nyúlik vissza, és eltartott az 1996-os évekig, mely kiemelt jelentőséggel bírt a közelmúltban történő események kapcsán. Ted Kaczynski tébolyult magányában élt Montana iparvidékén egy kunyhóban, és olyan embereken töltötte ki a mérgeit, akik szerinte, gáztetteket hajtottak végre a társadalomra nézve, ezért levélbombákat adott fel nekik. Válaszként a bombákra, az FBI egy „UNABOM” elnevezésű akciócsoportot hozott létre (UTF), hogy kézre kerítse a levélbombást. A műveleti csoport, Kaczynski azon "fortélyos" leveleit analizálta, melyeket az áldozatainak címzett meggyőzővén őket arról, hogy nyissák ki a nekik szánt csomagot, az alábbi sorokkal: "Csatoltam egy kéziratot, önnek áttekintésre". Végezetül, egy 35.000 szavas nyilatkozatot küldött el a New York Times-nak, melyben azt magyarázta, hogy mennyire gonosz a társadalom, és hogy miért kell egyeseknek ezért megfizetnie (Fitzgerald 2004).

A nyilatkozattétel után jött el az a pont, amikor felkérték James Fitzgerald-ot, hogy analizálja a Kaczynski által íródott szövegeket. Noha James Fitzgerald akkoriban kiválóan profilozott, mégsem rendelkezett nyelvészeti szaktudással, ezért Dr. Roger Shuy-al konzultált a dokumentumok kapcsán. Dr. Shuy kiértékelése sokkal pontosabb volt, mint az FBI eredeti vizsgálata, mivel a gyanúsított Kaczynski-t egy fiatalemberként profilozták a nyugati partokról, miközben Dr. Shuy 50 közelinek ítélte meg az elkövetőt. 1985-ben épp 45 éves volt a Chicagóban született Kaczynski, és a nyelvész is számos utalást talált Kaczynski írásában a Chicagói újságokra hivatkozva. Fitzgerald, prioritásként kezelte, hogy duplikálja és összerendezze a leveleket annak érdekében, hogy bizonyítékként szolgálhassanak a bíróságon. A csapata különböző színekkel emelte ki, és használt oszlopszerű összehasonlításokat az ortografikus és grammatikai kulcsok tekintetében, melyek során az alábbiakat állapították meg és hajtották végre:

- Számos esetben, bizonyos frázisok, vagy sémák tűntek fel minden egyes kommunikációban.
- Preskriptív grammatikai és helyesírási szabályok használatát vélték felfedezni.
- Szólásokat, összetett mondatokat és metaforákat hasonlítottak össze ismert szerzők tollából, továbbá Kaczynski manifesztójából.
- Olyan gyakori grammatikai hibák jelenlétére bukkantak rá, mint a „to”, a „too” és a „two” felcserélése, valamint a „there” és a „their” helytelen használata.
- Szövegezési hasonlóság és ráhatás (lexémák és ötletek, melyeket más írásból adaptáltak) (URL 4).

Noha az FBI birtokában, már rendelkezésre állt egy szöveg összehasonlítási kezdetleges szoftver program, mégis nehezen tudta értelmezni az adatokat, ezért Fitzgerald úgy vélte, hogy a csapata akkor lesz eredményes, ha manuális komparatív technikákat alkalmaz (URL 4).

A kezdeti eredmények azt sugallták, hogy Kaczynski magas intelligenciával rendelkezett, tapasztalt betűvető volt, és pedáns grammatikai képességet tudhatott magáénak. Némely szövegezési hasonlóságot is találtak a „The Technological Society and the Beliefs of Luddites” c. mű kapcsán, melynek szerzője az ipari forradalom megjelenését vitatta Angliában, a 19. században. Noha Fitzgerald képes volt meghatározni, hogy az említett könyv mely kiadását használta fel Kaczynski, mégsem tudták kideríteni, hogy hol vételezhette meg a kötetet. Egyéb személyazonosítói attribútumokat is megállapítottak, nevezetesen:

- A nyilatkozat formátuma az 50-es és a 60-as évekhez köthető (ez is egy kulcs volt Kaczynski életkorához).

- Brit variánsok használata ld: "analyse" (mint később kiderült, ez irreleváns adat volt).
- Olyan terminusok használata, mint „Negro”; „broad”; „chick” (melyek szintén a kora meghatározása kapcsán volt nagy segítség).
- Bizonyos aláhúzott szavak, melyekre nagy súlyt helyezett.
- Olyan distinktív lexémák és frázisok használata, mint a: „chimerical” -képzeletbeli; „coreligionist” -hittárs; „delimited” -elhatárolt; „anomie”- anómia; „middle-class vacuity”-középosztálybeli üresség; és a „cool-headed logicians” -higgadt gondolkodású logikatudósok (mely utóbbi, kulcsfontosságúnak bizonyult nyomozati szempontból).
- Bizonyos témák felvetése az összes dokumentumban ld: „Society” -társadalom; „Power” -hatalom; „Technology” -technológia; „Freedom” -szabadság; valamint „Psychology” -pszichológia (URL 4).

Egy bizonyos mondat, ami a nyilatkozatban megtalálható volt, szembeötlött Fitzgerald-nak, mivel egyike volt azon hibáknak, melyet az Unabomber elkövetett. Fitzgerald csak később jött rá a mondat fontosságára a nyomozás során. Kaczynski a következőket írta: "As for the negative consequences eliminating industrial society well, you can't eat your cake and have it too." Fitzgerald furcsának találta ezt a mondatot, már csak azért is, mert nem feltételezte az Unabomber-ről, hogy ilyen szarvashibát vét egy közismert frázisban, ami így szól:"you can't have your cake and eat it too" (URL4).

2.1.2. A „T-Docs”

1996-ban, Ted Kaczynski testvérének, David-nek, gyanús lett a bátyja, ezért elküldte az FBI-nak a leveleit, nevezetesen 69 levelet. Akkor merült fel a Kaczynski család gyanúja, amikor elolvasták a New York Times-nak küldött nyilatkozatot, és abból is egy bizonyos frázisra figyeltek fel: „cool-headed logicians” (higgadt gondolkodású logikatudósok) néven. Nyilvánvaló volt, hogy Ted Kaczynski, gyakorta használta ezt a terminust a családjában. (URL 4).

Az analízist végrehajtó csoport, összehasonlította a „U-Doc”-okat, a Manifesto-val, azaz a nyilatkozattal, valamint az új leveleket „T-Docs” álnéven, továbbá egyedi témákat, lexémákat, frázisokat, irodalmi hivatkozásokat és neveket vizsgált meg bennük. Átfuttatták a dokumentumokon a Z-Index programot, és számos hasonlóságot véltek felfedezni. A komputer által generált eredmények, egymás mellett lévő oszlopokat mutattak a „T-Docs” és a „U-Docs” kapcsán. Vélhetően azért használták a nyelvészek ezt a kezdetleges szisztémát, mert tudták,

hogy könnyen bizonyítékként szolgálhat a nyelvész képzettség nélküli esküdtzéknek, és a bírónak (URL 4).

Kiderült, hogy a „T-Docs”, számos esetben említi az alábbi lexémákat: „society, power, technology”. Végezetül, Fitzgerald ismét megvizsgálta, a korábban említett frázist, ami teljes mértékben meggyőzte őt arról, hogy a „U-Docs” és a „T-docs” szövege is Kaczynski írása. A Saturday Review szerkesztőjének írt 1970-es levélben, Kaczynski a következőket állította: "We will be sacrificing some of the materialistic benefits of technology, but there you just isn't any other way. We can't eat our cake and have it too." Fitzgerald itt döbönt rá, hogy Kaczynski frazeológiája, a XV. századi, közép angol nyelven alapszik, mindamellet helyes is, csak mások használták idáig helytelen módon (URL 4).

A tengernyi bizonyíték ellenére, a nyelvész csapat, szöveg analízist is végzett, hogy kieszközljék a házkutatási engedélyt Kaczynski hegyi kunyhójában. Mivel a bizonyíték meggyőzte a bírót is, ezért elrendelte a házkutatási parancsot, és az Unabomber-t életfogytiglanra ítélték (URL4).

Fitzgerald azt állította, hogy precedens értékű volt a bíró szöveganalízis elrendelése, mely elősegítette a házkutatási parancsot, és az előtt a nyomozati lehetőség előtt is megnyitotta a kapukat, hogy a jövőben, forenzikus nyelvészeket is bevonjanak a nyomozásba (URL4).

2.1.3. JonBenét Ramsey

A 6 éves coloradói kislány, JonBenét Ramsey halála több mint 25 éve megoldatlan bűntény, amit emberrablásként, és gyilkossággként is kezeltek a hatóságok. A kislány korábban szépségversenyekre járt, és volt egy nála pár évvel idősebb testvére Burke, akivel a kapcsolata sosem volt felhőtlen (URL4). A kislányt több ízben is orvoshoz vitték zúzódások miatt, mi több, Burke-nél enyhe autizmusra utaló jelek is mutatkoztak, mivel gondjai voltak az érzelmei kifejezésével, a kommunikációval, és a szexualitással egyaránt. A szakértők szerint, JonBenét-t is belevonta – a kislány akarata ellenére is a beteges játékaiba-, s ez is okozhatta JonBenét krónikus húgyúti fertőzését, esetleges hüvelyi sérülését is (URL 5). Nyomozati szempontból nem egyedi eset a szexuális bántalmazás, mivel a bűnelkövetők között számtalan esetben a szexuális bűncselekmények tárházát találjuk (Kovács 2020b, Kovács 2019b).

Végül 1996. december 26-án, elhunyt a bájos maneken lány, JonBené. Noha az eset első olvasatra, emberrablásnak tűnt, több jel is másra utalt: többek között a váltságdíj levél hossza, ami két és fél oldalból állt. Gyanús volt, hogy ilyen hosszúságú váltságdíj levélre, előtte nem volt példa az FBI-nál. A szakértők szerint nincs olyan emberrabló, aki egy idegen házban két

és fél oldalas levelet ír, majd soha többé nem jelentkezik a követelésével. Fitzgerald szerint a levelet nő írhatta, az olyan tipikus anyai frazeológiák miatt, mint: "when you get home" és a "listen carefully", mi több a túl sok felkiáltójel, és a mozaikszavak használata is szembeötlő volt. A szakértő 60 éve nem látott ilyen hosszú váltságdíj levelet, és elképzelhetetlennek vélte, hogy egy kívülálló idegen írhatta az üzenetet. Megdöbbenő volt, hogy a váltságdíj levél egyes sorai mozifilmekből származnak, és az is köztudott volt, hogy a házaspár Patsy és John, mozirajongók hírében álltak. A levélben az "If we catch you talking to a stray dog, she dies" („Ha csak egy kóbor kutyával is beszélsz, a lány meghal”) fenyegetés a „Dirty Harry” című film váltságdíj leveléből származik, míg a "Don't try to grow a brain!" („Ne akarj agyat növesztetni!") a „Speed” című film egyik jelenetéből származtatható. A Ramsey házaspár köztudottan nagy filmrajongó volt, mi több, a házban rengeteg moziplakát is függött (URL 4). Az alkalmazott írásszakértők több mint fele az eredeti nyomozás során is Patsy-nek az édesanyjának tulajdonította az írást. Gyanús volt, hogy a feltételezett emberrabló, Patsy jegyzetömbjéből szakított ki lapokat, majd pontosan visszahelyezte azt a megszokott helyére az előszobába. Ugyancsak meglepő volt, hogy a levelet a konyhaasztalnál írta, majd ezt követően elvitte az emeleti lépcsősorhoz. Az asszony tollát szintén visszatette az eredeti helyére, miután megírta a közel háromoldalmi fogalmazványt. A szakértők lemérték, hogy mennyi időbe telik megírni a szöveget, mely alapján 21 perc volt a végeredmény, és valószínűsíthető, hogy még sokkal több idő is eltelhetett ez idő alatt, ha a megfogalmazást is beleszámoljuk. S mindezt úgy, hogy a szülők a házban alszanak, és mindeközben az emberrablás tárgya pedig holtan fekszik az alagsorban. Nem csoda, ha felmerül a gyanú, hogy túlságosan merész, és érthetetlen viselkedés ez egy idegen behatoló részéről. Mivel a háromoldalmi levél lényegét négy mondatba is be lehetett volna sűríteni, ezért úgy tűnik, mintha az író túlságosan is arra koncentrált, hogy megindokolja a túszerzés halálát (URL4).

Ha a hangfelvételeket vesszük alapul, a segélyhívás alatt is hallani, amint John az apa azt mondja a háttérben: "Nem hozzád beszélünk." A telefonközpontos állította, hogy hallott még egy harmadik hangot is a háttérben, ami nagy valószínűséggel Burke a báty lehetett, akit az apja hallgatásra utasított. Ugyanakkor, ez ellentétben állt a szülők vallomásával, miszerint Burke átaludta az eseményeket.

A James Kolar-féle nyomozati anyag alapján, a gyilkosságot vélhetően Burke, a báty követte el, miután este játszózni kezdett a húgával, és Burke bontogatni kezdte a karácsonyi ajándékokat, a kislány pedig feltételezhetően megfenyegethette, hogy beárulja a szülőknek, amit a báty nem tudott tolerálni, és egy eszközzel hatalmas ütést mért JonBenét fejére. Olyan

teória is napvilágot látott a boncolás után, hogy a kislány ananászt is fogyasztott, ami feltehetően a báty adagja volt, ami szintén feldühíthette őt. A szülők miután realizálták, hogy egyszerre mindkét gyermeküket elveszíthetik, kétségbeesett lépésre szánták el magukat: Patsy megírta a váltságdíj levelet miközben John a férj, megpróbálta erőszakos behatolásnak álcázni a terepet (URL5). A váltságdíjat követelő levelet az írásszakértők több mint fele, minden kétséget kizárólag Patsy-nek tulajdonította, noha sem a szülőket, sem az áldozat bátyját nem helyezték vád alá. 2008-ban, a korszerűbb DNS eljárások bevonása után, hivatalosan is tisztázták a szülőket a vádak alól, de Patsy az édesanya ezt már nem érte meg.

A 2016-os, digitálisan rögzített hangfelvételen az alábbi mondatokat hallották a szakértők a segélyhívás tekintetében: “We’re not speaking to you!” (Nem hozzád beszélünk!) – John Ramsey rendreutasító hangja. “What did you do? Help me, Jesus! (Mit tettél? Jézus segíts!) – Patsy Ramsey “What did you find?” – (Mit találtál?) kérdezte egy vékonyabb hang, valószínűsíthetően, Burke Ramsey, JonBenét bátyja, aki a hang lehetséges tulajdonosa. Kim Archuletta diszpécser is hallotta a háttérbeszélgetést és az volt az érzése, hogy Patsy begyakorolhatta a hívást: “Éreztem, hogy valami nincs rendben, mivel nekünk olvasnunk kell a hívó gondolatában. Az őrjöngő pánik a hangjában hamisan rapszodikusnak tűnt és körülbelül olyan volt, mintha azt mondta volna: “Oké, hívtuk a rendőrséget és akkor most?” Azt pedig végképp nem értettem, hogy miért szakította a vonalat, miközben én még szólongattam őt.” (URL 5) Ron Walker ügynök utasítására a férj John, karon ragadta a barátját Fleet White-ot, és egyenesen az alagsori borospincébe ment a kislányát felkutatni – anélkül, hogy logikusan az emeleti játszósobákat ellenőrizte volna először -, ahol azonnal megtalálta a kislány holttestét. Levette a szájáról a tapaszt, majd magához szorította a kislány élettelen testét, ezt követően felvitte az ebédlőbe és letette a földre, mellyel tönkretette a nyomozás szempontjából létfontosságú nyomozati helyszínt és az esetleges DNS mintákat. A későbbiekben, bizonyítékként a szakértők egy teljesen új, gyári csomagolásban levő alsóneműt vetettek vizsgálat alá, és a laboratórium idegen DNS jelenlétét mutatta ki. Ugyanakkor, a kislány alsóneműjén talált DNS szintén származhatott akárkitől, nem feltétlen a gyilkostól, és akár a gyártási folyamat során is rákerülhetett az anyagra (URL4).

Lou Smit nyomozót a kerületi ügyész kérte meg három hónappal a gyilkosságot követően, hogy térjen vissza a nyugállományból és segítsen az ügyben, aki szerint, külső behatoló ölhetette meg az áldozatot. Smit nyomozó ragaszkodott hozzá, hogy a behatoló a nyitott alagsori ablakon át jutott be a házba, annak ellenére, hogy a rendőrség azt állította, az ablak túl keskeny ahhoz, hogy egy felnőtt beférjen rajta és pókhálók borították a nyílászárókat is (URL4). Smit nyomozó

szerint a tettes magával akarta vinni a kislányt, ám valami megzavarhatta és a gyilkos úgy döntött, hogy szörnyű tettet, a helyszínen viszi véghez. Az is valószínűsíthető, hogy mindezek után is magával akarta vinni a holttestet, ám az ernyedett testtel együtt már nem tudott kimászni az ablakon. JonBenét-t maga után hagyva, a gyilkos az ajtón át távozhatott. A nyomozás során, Gary Howard Oliva is gyanúsított volt, valamint az is nehezítette az ügy felgöngyölítését, hogy John Mark Karr hamisan vallott akkor, mikor magára terelte a gyanút. Mindenesetre, erőszakos behatolásnak nyoma sem volt, és az alagsori ablakokat is pókhálók borították, továbbá a Ramsey házaspár sem volt túl segítőkész a nyomozók irányába.

Bárhogy is történhetett az eset, a szakértők szerint a JonBenét gyilkosság bevonul a megoldatlan ügyek sorába.

3. Nehézségek és következtetések

Az imént említett esetek is méltán tanúsítják, hogy mekkora szerepe lehet a nyelvészeknek, amikor egy nyomozás egy bizonyos ponton megfeneklik, és a hatóságnak szüksége lesz a szerzőségvizsgálatra, hangfelismerésre, a nyelvi bizonyítékok feltárására, a szöveganalizálására, más szövegekkel való összevetésre, vagy az elkövető profilozására. Egy szóval, a bűncselekmény elkövetőjének a felkutatása, valamint a gyanúsított bűnösségének vagy ártatlanságának alátámasztása a legfőbb célja a hatóság és a nyelvész kollaborációjának. S e körben a hatóság lehet akár a büntetés-végrehajtási intézet is, ahol a gyanúsított a szabadságkorlátozó intézkedését tölti (Czenczer 2018).

A forenzikus nyelvészszakértők sok esetben ütköznek akadályokba. Nehéz például elemezni a Twitter tweet-jeit, ahol kötött számú karaktert lehet csak leütni (Ürmösné-Nyitrai, 2021). Az elkövető írásbeliségét és szóbeli kompetenciáját tekintve, a hiba forrása lehet a nyelvek vagy nyelvváltozatok egymásra hatása, nevezetesen az interferencia. Jellemzően az anyanyelv hat az idegen nyelvre, illetve az elsődleges, domináns nyelvváltozat más nyelvváltozatokra, de létezik visszafelé ható, ún. backflash interferencia is. A hibák minősége és mennyisége a szerző nyelvi szocializációjától és nyelvi műveltségétől függ, ezért ezekre nézve is hasznos információkhoz juthatunk (Fobbe 2011, 143-176.). Az életkor meghatározásakor az okozhat gondot, hogy a nyelvhasználatot a szociokulturális környezet és az iskolázottság is befolyásolhatja. A vidékiek, határon túliak nyelvhasználata archaikusabb, ezért a szerző idősebbnek tűnhet, mint valójában (Szakácsné 2011). Noha azt gondolnánk, hogy a digitális korban könnyebb a szöveg szerzőjének anonimitását megőriznie, a nyelvész segítheti a hatóságok munkáját akkor is, ha a bűnelkövető nem tollat ragad, hanem a számítógépen dolgozik.

Roger Shuy, aki több mint 200 amerikai polgári és büntetőügyben volt szakértő, továbbá 35 perben szerepelt igazságügyi nyelvészszakértőként, a nyelvészek és a jogászok közti különbséget az orvosok és betegek közötti különbséghez hasonlítja:

„Egy beszélgetés vagy szöveg szerkezetét a laikus hallgató vagy egy átírat olvasója nem mindig érti meg. Amit a nyelvész a diskurzuselemzés eszközeivel meglát egy beszélgetésben, ahhoz hasonlít, amit egy orvos lát a röntgenképen. Az átlagos laikus ember felismeri a röntgenképet, de ez nem jelenti azt, hogy felismeri azt is, amit egy röntgenkép az emberi test szerkezetéről megmutat. Az átlagos laikus ember, ha hall vagy lát egy beszélgetést, felismeri azt. De a nyelvész az, aki a beszélgetés struktúrájának azokat az árnyalatait is meg tudja határozni, amelyek a pontos megértéshez szükségesek.” (Shuy, 1990, 85). Shuy szerint, előfordul, hogy az értelmezési problémát sokszor a belehallás – contamination effect – okozza. Ha például egy felvételen két ember beszélget, s közülük az egyik káromkodik, de a másik nem, a hallgatónak az a benyomása keletkezhet, hogy mindketten káromkodnak, vagyis a hallgató olyasmit is belehallhat egy beszélő szövegébe, ami éppen nincs is benne.

A technika fejlődése magával hozta azt, hogy az inkriminált szövegek javarészt már nem kézzel írottak. Néhány évtizeddel ezelőtt elterjedt az írógép használata, napjainkban viszont nyomtatóval készülnek az irományaink, vagy egyszerűen e-mailként lesznek elküldve. A nem kézzel írott szövegre a grafológus kompetenciája nem terjed ki, csak a nyelvészszakértő adhat választ egyes kérdésekre.

A forenzikus nyelvészet rengeteget fejlődött az évek során és még sokat is fog a ma rendelkezésre álló technológia segítségével. Ezt a fejlődési folyamatot segítheti, ha a forenzikus nyelvészet olyan új területek felé is nyit, amelyek a bűnözés területiségét vizsgálják. A bűnözésföldrajznak a hagyományostól eltérő térszemlélete lehetővé teszi ugyanis azt, hogy plusz információkhoz juttassa a kriminalisztikai nyelvészeket.

Felhasznált irodalom

Fobbe, E. (2011): *Forensische Linguistik*. Narr Verlag, Tübingen

Fitzgerald J. R. (2004): *Using a forensic linguistic approach to track the Unabomber*, in *Profilers*, Campbell, John H, and DeNevi, Don, Prometheus Books

Coulthard, M. (2010): *Forensic Linguistics: the application of language description in legal contexts*.

- Czenczer, O.** (2014): A büntetés-végrehajtás jogi szabályozása. In: Ruzsonyi Péter (szerk.): Tendenciák és alapvetések a bűnügyi tudományok köréből, Budapest: Nemzeti Közszerológati és Tankönyv Kiadó Zrt., pp 231-251.
- Czenczer O.** (2018): A gyermekbántalmazás és az erőszakos bűnelkövetés összefüggéseinek vizsgálata a hazai büntetés-végrehajtásban. In: Acta Juridica et Politica: Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, pp 187-198.
- Hitt, J.** (2012): Words on Trial: Can linguists solve crimes that stump the police? Retrieved May 1, 2015, from <http://www.newyorker.com/magazine/2012/07/23/words-on-trial>
- Kovács I.** (2020a): Relationships between the Arab occupation and the concept of the mafia. The Criminal Lawyer, 25/248, pp. 17-37.
- Kovács I.** (2018): Klasszikus vezetési funkciók a parancsuralmi rendszerben (állományvédelmi) ellenőrzés, és korrupciómegelőzés a helyi, és területi rendvédelmi szervek körében. Budapest, Nemzeti Közszerológati Egyetem.
- Kovács I.** (2019a): IKARUSZ the new Model. Journal of Criminology and Criminal Law. 57(3), pp. 115-139.
- Kovács I.** (2019b): Egy empirikus kutatás részletei. Dialóg Campus Kiadó
- Kovács I.** (2020b): The Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others done at New York on 21 March 1950 is 70 years old. Košická Bezpečnostná Revue 10(2), pp. 34-53.
- Mátyás, Sz.** (2020): Az elemző-értékelő munka gyakorlati aspektusai. NKE, 54 p.
- Meknas, N. (2018) A case of forensic linguistics. Prince Sultan University
- Nagy, F.** (1980): Kriminológiai szövegnyelvészet. Budapest: Akadémiai Kiadó
- Nyitrai, e.** (2020a): The Advantages and disadvantages of tactical bluff in the investigation against criminal organisations in Hungary. Analele universitatii din Oradea seria relatii internationale si studii europene, 12, pp. 217-228.
- Nyitrai, E.** (2020b): The Role of Criminalistics Mentality and Fundamental Questions of Criminalistics in the Investigation. International Journal of Business and Social Science 11, pp. 121-124.
- Seppänen, A.** (2013): Forensic Linguistics – Origins and Applications. Kielipalvelut Language Centre
- Shuy, R.W.** (1990): Evidence of cooperation in conversation: Topic-type in a solicitation to murder case. In: Robert W.Rieber – William A.Stewart (szerk.) The language scientist as expert

in the legal setting: Issues in forensic linguistics (Annals of the New York Academy of Sciences, 606). New York, The New York Academy of Sciences, pp. 85–105.

Svartvik, J. – Evans, T. J. (1968): The Evans statements: A case for forensic linguistics. Göteborg: Elanders boktryckeri aktiebolag

Szakácsné F. J. –Vágó J. (1988): A kriminalisztikai nyelvész szakértő munkája. Belügyi Szemle, pp. 93–95.

Szakácsné, F. J. (2011): az ELTE Nyelvtudományi Doktori Iskolájában tartott előadása (2011. 11. 10.)

Szegedi, Z. (2013): A kriminalisztikai nyelvészet lehetőségei elektronikus zsarolólevelek esetében. ELTE

Szegedi, Z. (2018): Kriminalisztikai szövegnyelvészet. PhD disszertáció

Ürmösné S. G. (2019): Miben segítik a nyelvi ujjnyomok a nyomozást? in: Magyar Rendészet. (1), pp. 65-75.

Ürmösné S. G. – Nyitrai E. (2021): The phenomena of epidemic crime, deepfakes, fake news, and the role of forensic linguistics. In: Információs Társadalom

A cikkben található online hivatkozások

https://hu.wikipedia.org/wiki/Igazs%C3%A1g%C3%BCgyi_nyelv%C3%A9szet (URL 1)
(letöltés dátuma: 2022. 03. 17.)

<https://www.youtube.com/watch?v=ny4JN1DjWoc>. (URL 2) (letöltés dátuma: 2022. 03. 21.)

<https://writingbros.com/essay-examples/forensic-linguistics-and-its-role-in-criminal-investigations/> (URL3) (letöltés dátuma: 2022. 03. 23.)

<https://unstructuredpod.com/100-james-r-fitzgerald-legendary-fbi-profiler-forensic-linguist-behind-capturing-unabomber/> (URL4) (letöltés dátuma: 2022. 03. 17.)

<https://www.truecrimeedition.com/post/jonbenet-ramsey> (URL5) (letöltés dátuma: 2022. 03. 22.)

International Criminal Geographical Association

Call for publication proposal

The International Criminal Geographical Association is announcing an essay competition. The essay may cover any sub-topic within the topic of criminal geography, with a maximum of 20,000 keystrokes including spaces, footnotes and bibliography.

The best essays will be published in the scientific Criminal Geographical Journal by the organizers.

The essays should be sent to the organizers to the following email address: criminalgeography@gmail.com.

Deadline for submission: 30 June 2023

Applications will be judged by an international jury.

Evaluation criteria:

- professional standard
- readability

The organisers,

Dr. Szabolcs Mátyás Ph.D.
Dr. Vince Vári Ph.D.
Dr. Máté Sivadó Ph.D.
Dr. Miklós Tihanyi Ph.D.

Nemzetközi Bűnözésföldrajzi Szövetség International Criminal Geographical Association

F e l h í v á s

a Nemzetközi Bűnözésföldrajzi Szövetség

II. Földes Béla nemzetközi bűnözésföldrajzi versenyére

Tisztelt Érdeklődők!

A Nemzetközi Bűnözésföldrajzi Szövetség második alkalommal rendez online nemzetközi bűnözésföldrajzi versenyt. Szeretettel várjuk azon egyetemi hallgatók jelentkezését, akik összemérnék bűnözésföldrajzi ismereteiket hazai és határon túli diákokkal.

A verseny célja, hogy népszerűsítse a bűnözésföldrajzot és lehetőséget adjon minden versenyezni kívánó hallgató számára, hogy számot adhasson tudásának jelenlegi szintjéről.

Jelentkezési határidő: 2023. április 30.

Helyszín: online (a Microsoft Teams rendszeren keresztül)

A verseny ideje: 2023. május 26. 14.00-15.00 óra

A részvétel ingyenes!

Ajánlott irodalom:

Mátyás Szabolcs (2020): Bűnözésföldrajz. Didakt Kft. Debrecen, 138. p.
(http://real.mtak.hu/90113/1/M%C3%A1ty%C3%A1s%20Szabolcs_B%C5%B1n%C3%B6z%C3%A9sf%C3%B6ldrajz.pdf)

A verseny első három helyezettje oklevélben részesül.

Kérjük, részvételi szándékát 2023. április 30-ig jelezze a criminalgeography@gmail.com címen!

A közlés feltételei

Tisztelt Olvasó!

A Bűnözésföldrajzi Közlemények folyóirat szerkesztősége várja a bűnözés térbeliségét vizsgáló és feldolgozó tanulmányokat.

Az írásaikat a criminalgeography@gmail.com drótposta címre legyenek szívesek megküldeni. A beérkezett tanulmányokat a szerkesztőbizottság elnöke vaklektorálásra küldi a témában járatos szaktekintélyeknek.

A Bűnözésföldrajzi Közlemények folyóirat lehetőséget biztosít magyar nyelven 1 szerzői ív (40 000 karakter) terjedelemben bűnözésföldrajzi témájú szakmai cikkek és tanulmányok megjelentetésére.

A beküldött kéziratnak az alábbiakat kell tartalmaznia:

1. Szerző neve, tudományos fokozata (ha van), beosztása, munkahelye, drótposta címe
2. Absztrakt (rezümé): 500-1000 karakter (szóközökkel)
3. Kulcsszó: 4-6 darab
4. Minden esetben a szerző felelőssége, hogy az írása megfelel az 1999. évi LXXVI. szerzői jogról szóló törvényben foglaltaknak, illetve csak nyílt (nem minősített) információkat és adatokat tartalmaz.
5. A kéziratok terjedelme maximum 40 000 karakter (szóközökkel) (indokolt esetben több is lehet)
6. Formátum: WORD (docx, doc), Times New Roman betűtípus, 12-es betűméret
7. Lábjegyzet: 10-es betűméret
8. Képfomátum: JPG
9. Hivatkozás: szövegközi – a szerző vezetékneve kiskapitális betűtípussal, utána a mű megjelenésének éve (BAKOS 2019). Szó szerinti hivatkozás esetében, a kiadás éve után vesszővel elválasztva, az idézett oldal oldalszáma (KOVÁCS 2019, 15).

A megküldött műnek tartalmaznia kell a végén elhelyezett hivatkozási listát a szerző(k) teljes nevével, a megjelenés évével, az idézett mű címével, kiadójával, kiadási helyével, illetve a folyóirat címével, évszámával, kötetszámával, oldalszámmal.

Berényi István (1992): Az alkalmazott szociálgeográfia elméleti és módszertani kérdései. Akadémiai Kiadó, Budapest

Bói László – Frigyer László – Nyitrai Endre (2019): Településszerkezet és kriminalitás. In: Nemzetbiztonsági Szemle. 5(1):42

Impresszum

Kiadó: Magyar Rendészettudományi Társaság

Cím: 1089 Budapest, Diószegi Sámuel u. 38-42.

A kiadásért és szerkesztésért felelős személy: Dr. Mátyás Szabolcs

Kapcsolat: criminalgeography@gmail.com

web: www.rendeszet.hu